

Utvrdenie vo viere

Návšteva pápeža
v Mjanmarsku
vzbudzuje veľký
záujem

str. 4

S úzkostlivou starosťou

Pred 80-imi rokmi
vyšla encyklika
*Mit brennender
Sorge*

str. 8

Zodpovednosť umenia

Jacques Maritain
o zodpovednosti
umelca a o poslaní
umeleckého diela

str. 14

Pamätaj na život

Povedzme si to hneď na začiatku: Klameme si, klame-
me sa. Najsmutnejšie je, že najmä v tom najpodstat-
nejšom. Lipneme na tom, čo nám aktuálne vyhovuje,
a tak sa vzdľujeme od pravdy. Čo na tom, že len pravda nás
vyslobodí (porov. Jn 8, 32)?

„Keď sa chceme priblížiť k pravde, potom sa musíme naj-
skôr vzdialiť od všedného života,“ radil už antický Sokrates.
Dotkol sa bolestivého bodu – všedného života. Zdá sa, že to
nie je nič nové pod slnkom, ale práve súčasná generácia až
priveľmi lipne práve na všednom živote. Až tak, že prestala
uvažovať o jeho konci. Ten je totiž nepríjemný a vzbudzuje
strach. A tak aby sa ľudia prestali báť smrti, prestali na ňu
myslieť. Pštrošia hlava v piesku však problém nerieši, prá-
ve naopak – zhoršuje ho. A to priam fatálne.

Odechod z tohto života totiž nie je, pasternakovsky pove-
dané „poľom prebehnúť“, a už v nijakom prípade nejaká
hra o fazuľky, pretože tu ide – či sa to niekomu páči, či nie
– o večnosť. A tá sa začína našim narodením. Aj preto sa
starogrécky klasik tragédie Euripides pýta: „Či nie je život
umieraním a smrťou životom?“

Ono slávne *memento mori*, pamätaj, že zomrieš, nemá v nás
vzbudzovať pochmúrnosť, strach zo smrti, či dokonca vy-
volávať beznádej – práve naopak, má dodať pozemskému
životu kvalitu, hĺbku, ale aj radosť. „Myšlienka na smrť musí
vstúpiť do nášho života – nie aby nás deprimovala a vyru-
šovala, ale aby nás podnecovala dobre zmyšľat' a konať, aby
sme nikdy nestratili z dohľadu tú obštasťujúcu poslednú
hranicu, ktorou je sám Boh,“ povedal poľský pápež sv. Ján
Pavol II.

A práve o tom podnecovaní „dobře zmyšľat' a konať“ by
mal byť pozemský život. *Memento mori* je totiž o živote,
je to pripomienka života už tu na zemi. V nijakom prípade
to však nie je opozitum ku *carpe diem*, pretože nič nie je od
myšlienky na smrť vzdialenejšie, ako napĺňanie hedonistic-
kého hesla. Smrť je totiž len akási výzva, aby sme nestrácali
čas. Čas na skutočný, hodnotný život. A práve na to upozor-
ňuje írsky prozaik, dramatik a básnik Samuel Barclay Bec-
kett: „Stále sa len pýtame, či existuje život po smrti. Mali
by sme sa pýtať, či existuje život po narodení.“ A Marcus
Aurelius dodáva: „Nie smrti by sa mal človek báť, ale toho,
že nikdy nezačne žiť.“

Memento mori. Pamätaj, že umrieš, a tak pamätaj na ži-
vot. Ono exupéryovské „čo dáva zmysel životu, dáva zmy-

Adrienne Eggerová: *Skutky vzpierajúce sa smrti*

sel aj smrti“ sa odvíja od uvedomenia si svojej úlohy v ži-
vote i vo svete, aj keď sa niektorým zdá byť bezvýznamná.
Nie je a ani nemôže byť, pretože sme údmi Kristovho tela
a „všetci sme boli napojení jedným Duchom“ (1 Kor 12, 13),
ba čo viac „údy tela, ktoré sa zdajú slabšie, sú nevyhnutne
potrebné“ (1 Kor 12, 22).

Pamätaj na život. „Tak postoj.“ – píše Milan Rúfus. Po-
stoj, pamätaj, že si smrteľný. *Memento mori*.

„A potom chod' a ži.“ – dodáva básnik.

Smrť je len výzva, aby sme nestrácali čas.

PAVOL PRIKRYL

Víkendové Dni kresťanskej kultúry

s Dr. Ľuboslavom Hromjárom a jeho hosťami

IV.

27. - 29. 10. 2017

Kňazský seminár biskupa Jána Vojtáššáka
Spišská Kapitula

Pre katechétoch, vysokoškolákov
a všetkých záujemcov o kresťanskú kultúru

**Téma: sv. Martin z Tours a 110. výročie od narodenia
L. Hanusa, významnej slovenskej osobnosti**

Výstava venovaná Ladislavovi Hanusovi
Organizuje Teologický inštitút TF KU v Sp. Podhradí,
Rada pre vzdelanie, vedu a kultúru pri KBS
a Diecézny katechetický úrad Sp. diecézy

Registračný formulár spolu s programom nájdete na stránke www.kapitula.sk
Vstup zdarma

Moja drahá dcérka,

každý deň vidíš, ako starnem, a preto Ťa prosím – maj so mnou trpezlivosť. Veľmi Ťa prosím, usiluj sa pochopiť, čím prechádzam.

Ak budeme spolu hovoriť a ja budem tisíc ráz opakovať dookola to isté, prosím, neprerušuj ma slovami: „Mami, to isté si povedala pred minútou...“ Jednoducho, prosím, len počúvaj. Pokús sa spomenúť si na časy, keď si bola malá a ja som Ti musela večer čo večer rozprávať stále ten istý príbeh, až kým si nezaspala.

Ak sa nebudem chcieť okúpať, nehnevaj sa na mňa a neuvádzaj ma do rozpakov. Len si spomeň, ako som Ťa musela ako malú naháňať, keď som sa Ťa usilovala osprechovať a Ty si sa vyhovárala, ako si len mohla.

Keď vidíš, ako nerozumiem novým veciam, daj mi, prosím, čas a nepozeraj sa na mňa pohrdavo. Spomeň si, zlatičko, ako trpezlivo som Ťa učila každú jednu vec, či už to bolo obliekanie, česanie alebo ako pekne jesť či vysporiadať sa s každým problémom v živote.

Odo dňa, keď zbadáš, že starnem, prosím Ťa o trpezlivosť, ale najväčšmi o pochopenie toho, čím prechádzam. Ak sa občas stratím a nebudem vedieť, o čom hovoríme, daj mi, prosím, čas si spomenúť a zorientovať sa. A ak sa mi to nebude dariť, nebud', prosím, nervózna, netrpezlivá a arogantná. Aj pre mňa je to ťažké a stresujúce, keď si nemôžem spomenúť. V tej chvíli viem len to, že chcem byť s Tebou a že si pre mňa tým najdôležitejším.

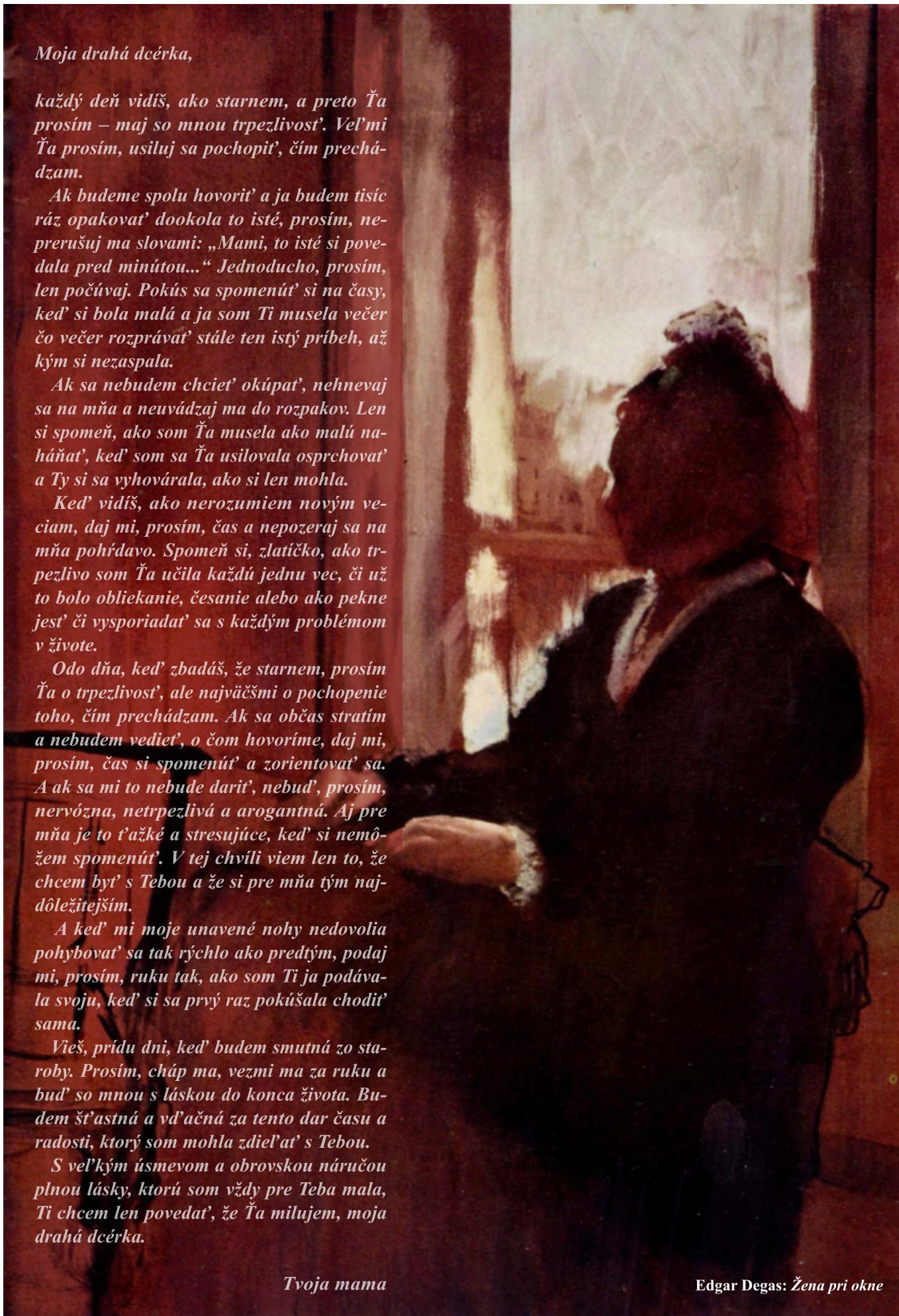
A keď mi moje unavené nohy nedovolia pohybovať sa tak rýchlo ako predtým, podaj mi, prosím, ruku tak, ako som Ti ja podávala svoju, keď si sa prvý raz pokúšala chodiť sama.

Vieš, prídu dni, keď budem smutná zo staroby. Prosím, cháp ma, vezmi ma za ruku a buď so mnou s láskou do konca života. Budem šťastná a vd'ačná za tento dar času a radosti, ktorý som mohla zdieľať s Tebou.

S veľkým úsmevom a obrovskou náručou plnou lásky, ktorú som vždy pre Teba mala, Ti chcem len povedať, že Ťa milujem, moja drahá dcérka.

Tvoja mama

Edgar Degas: Žena pri okne

Sekretár nunciatúry v Mjanmarsku: Návšteva pápeža vzbudzuje veľký záujem

Utvrdenie vo viere

Snímka: CNS

Svätý Otec František navštívi v dňoch od 26. novembra do 2. decembra 2017 Mjanmarsko a Bangladéš. Pri tejto príležitosti poskytol rozhovor *Rádiu Vatikán* sekretár apoštolskej nunciatúry v Mjanmarsku DARIO PAVIŠA (na snímke).

Aké boli reakcie Mjanmarčanov, keď sa dozvedeli, že ich krajinu navštívi pápež František?

Mám dojem, že napriek tomu, že Mjanmarsko je budhistická krajina, vnímať tu silný záujem o pápežovu návštevu, lebo je to pre krajinu niečo celkom nové. Nielen pre Cirkev, ale aj pre vládu a celý národ, ktorý tak veľmi potrebuje pokoj a lásku, slová, ktoré sú aj mottom tejto návštevy.

Aj biskupi počas oficiálneho vyhlásenia publikovali posolstvo adresované nielen katolíkom, ale celej spoločnosti a mjanmarskému národu, v ktorom potvrdili, že pápež príde ako posol mieru, aby povzbudil kresťanov, ale tiež aby sa usiloval vydať univerzálne posolstvo na zmierenie medzi rôznymi etnickými skupinami. Všetci dobre vieme, že v Mjanmarsku je osem hlavných

skupín a ďalších 135 etnických menších, ktoré nepochybne potrebujú túto podporu zo strany Svätého Otca.

Aké boli prvé reakcie katolíckej komunity v Mjanmarsku, ktorá tvorí menšinu?

Logom apoštolskej návštevy pápeža Františka v prevažne budhistickom Mjanmarsku je tvar srdca vo farbách Vatikánu (žltá a biela) a vo farbách Mjanmarska (žltá, zelená a červená).

Mottom pápežovej návštevy je *Pokoj a láska*. Práve slovo *láska* je spoločnou pôdou v dialógu medzi kresťanstvom a budhizmom. Na jednej strane srdca je fotografia pápeža s holubicou v ruke a na druhej strane obrysy tejto ázijskej krajiny, ktorú tvorí osem hlavných skupín a viac než 130 etnických skupín s rôznymi jazykmi, dialektmi a kultúrou.

Je to prvý raz, čo príde pápež do Mjanmarska. Katolícka komunita prijala túto správu s nadšením! Dokonca biskupská konferencia mala hneď v deň oznámenia návštevy stretnutie s mladými. Je to krásna vec a musím povedať, že pre nich je to predovšetkým niečo nové. Vidieť, že majú dobrú vôľu a tiež potrebu podpory a organizácie.

Katolícka cirkev v Mjanmarsku už raz zakúsila veľkú udalosť a to vlni pri 500. výročí od príchodu katolíckej viery do krajiny. Táto pápežova návšteva je ešte väčším utvrdením v ich viere. A musím tiež povedať, že vzťahy sú skutočne veľmi pozitívne. Biskupi a aj kňazi vo farnostiach sú spokojní, aspoň čo som doteraz videl v najväčšom meste, v Rangúne.

Pápež František viac rás zastal Rohingov, menšiny, ktorá je stále vylúčená, mnohí z nich sú prenasledovaní. Prečo si myslíte, že pápeža zaujímajú menšiny v Mjanmarsku?

Slovo pápeža je vždy veľmi dobre prijaté, predovšetkým vtedy, keď hovorí o zmierení a mieri. To, čo by som ešte rád poďakoval je, že v Mjanmarsku sú aj ďalšie rôzne malé etnické skupiny, ktoré trpia rovnako ako Rohingovia. Je dôležité, aby sa tiež hovorilo o tomto utrpení. Odkedy som prišiel do Mjanmarska neprestajne o tom počuť.

V polovici augusta nominoval pápež František prvého apoštolského nuncia Mjanmarska. Táto návšteva je teda dôležitá nielen z duchovného, ale tiež z politického hľadiska...

Dňa 4. mája 2017 sa začali diplomatické vzťahy medzi Mjanmarskom a Svätou stolicou. Predchádzali im mnohé úsilia, ktoré trvali niekoľko rokov. Keď sme dosiahli kontakt s vládou, tá naozaj prejavila radosť z toho, že následne Svätý Otec navštívi Mjanmarsko.

Počas príprav návštevy bol aj nomovaný nuncius pre Mjanmarsko, Mons.

>>>

Logo a motto návštevy

Logom apoštolskej návštevy pápeža Františka v prevažne budhistickom Mjanmarsku je tvar srdca vo farbách Vatikánu (žltá a biela) a vo farbách Mjanmarska (žltá, zelená a červená).

Mottom pápežovej návštevy je *Pokoj a láska*. Práve slovo *láska* je spoločnou pôdou v dialógu medzi kresťanstvom a budhizmom. Na jednej strane srdca je fotografia pápeža s holubicou v ruke a na druhej strane obrysy tejto ázijskej krajiny, ktorú tvorí osem hlavných skupín a viac než 130 etnických skupín s rôznymi jazykmi, dialektmi a kultúrou.

Paul Tschang In-Nam je vôbec prvým nunciom v krajine. Aj toto napomáha práci Katolíckej cirkvi.

Katolíci predstavujú v krajine menšinu, celkovo ich je približne 700-tisíc. Teda potrebujú oficiálny hlas, ktorý by vždy mohol hovoriť s vládou a vysvetľovať, kto sú katolíci, kto je pápež a Svätá stolica, v čom spočíva ich práca a poslanie, že Katolícka cirkev môže pomôcť tejto krajine napredovať.

To znamená, že katolíci – ako menšina – môžu pomôcť pri budovaní národného uzmierenia?

Budhisti predstavujú náboženskú väčšinu, je ich približne 90 %. Kresťania majú svoje zastúpenie v krajine minimálne. Zo 4 % kresťanov sú až tri štvrtiny protestanti. Tretím najpočetnejším vierovyznaním je islam, ku ktorému sa hlásia tiež 4 % obyvateľstva. No bez menšín, akými sú aj katolíci, moslimovia, hinduisti, nie je možné dosiahnuť v krajine zmierenie. Inými slovami – vo vnútri tohto zjednocovacieho procesu musia byť prítomní všetci. A predovšetkým Katolícka cirkev je pozvaná, povedať by som zvláštnym spôsobom, ponúknuť väčší hlas vo vzťahu k samotnému zmiereniu medzi rôznymi etnikami a náboženstvami.

-ej-

Katolíci v Mjanmarsku

Svätá stolica a Mjanmarsko sa dohodli na nadviazaní diplomatických vzťahov na úrovni nunciatúry a veľvyslanectva v máji 2017. Pri tejto príležitosti prijal pápež František v Apoštolskom paláci vo Vatikáne štátnu radkyňu a ministerku zahraničných vecí Mjanmarskej zväzovej republiky Aun Schan Su Ťij. Prvým apoštolským nunciom sa v polovici augusta tohto roku stal Mons. Paul Tschang In-Nam.

Krajina má 16 katolíckych diecéz a celkovo 23 žijúcich biskupov, aktívnych aj dôchodcov. V roku 2015 ustanovil pápež František po prvý raz v dejinách kardinála z Mjanmarska. Stal sa ním arcibiskup Yangonu Charles Maung Bo.

Chudobná, ale odvážna

Pápež František sa 30. novembra presunie z Mjanmarska do Bangladéšu, kde pobudne do 2. decembra. Rádiu Vatikán poskytol rozhovor páter MARCELLO STORGATO, ktorý pôsobí v Bangladéši už mnoho rokov.

Priblížte nám túto krajinu.

Bangladéš má rozlohu ako polovica Talianska. Má viac než 160 miliónov obyvateľov, z ktorých 90 % sú moslimovia, 8 % tvoria hinduisti a zvyšok sú kresťania, budhisti a tradičné náboženstvá. Ide o veľkú rôznorodosť viery, kultúry a jazykov. Veľkú časť veriacich, najmä na juhu, tvoria ľudia patriaci do nižšej kasty.

Akú Cirkev nájde pápež František v Bangladéši?

Sú tu veľmi živé komunity, angažované najmä medzi rôznymi etnikami. Je to Cirkev, ktorej vieru priniesli augustiniánski misionári z Portugalska. Je to chudobná Cirkev, ale veľmi odvážna. Rôzne diecézy vytvorili veľmi užitočné diela aj pre ostatné obyvateľstvo počnúc školami, nemocnicami až po sociálne zariadenia. Myslím si, že Cirkev v Bangladéši veľmi povzbudí pápežova návšteva, ako sa to stalo po návšteve sv. Jána Pavla II.

V krajine badať živý medzináboženský dialóg. Možno však hovoriť aj o obavách z islamského terorizmu?

Žiaľ, v poslednom čase sa tento fenomén objavil aj v Bangladéši. Stačí si len spomenúť na atentát v reštaurácii v hlavnom meste Dháka, pri ktorom zomrelo viac ako 20 ľudí. Táto tragédia viedla všetkých k zamysleniu. Zdá sa však, že postupne dochádza k obmedzeniu tohto nebezpečenstva, pretože vláda dáva pozor hlavne na mladých a vysokoškolákov, aby nepadli do sietí extrémistov.

Verím, že cesta pápeža Františka prinesie všetkým radosť, povzbudenie v harmónii a pokoji, ako o tom hovorí aj samotné logo návštevy.

-ab-

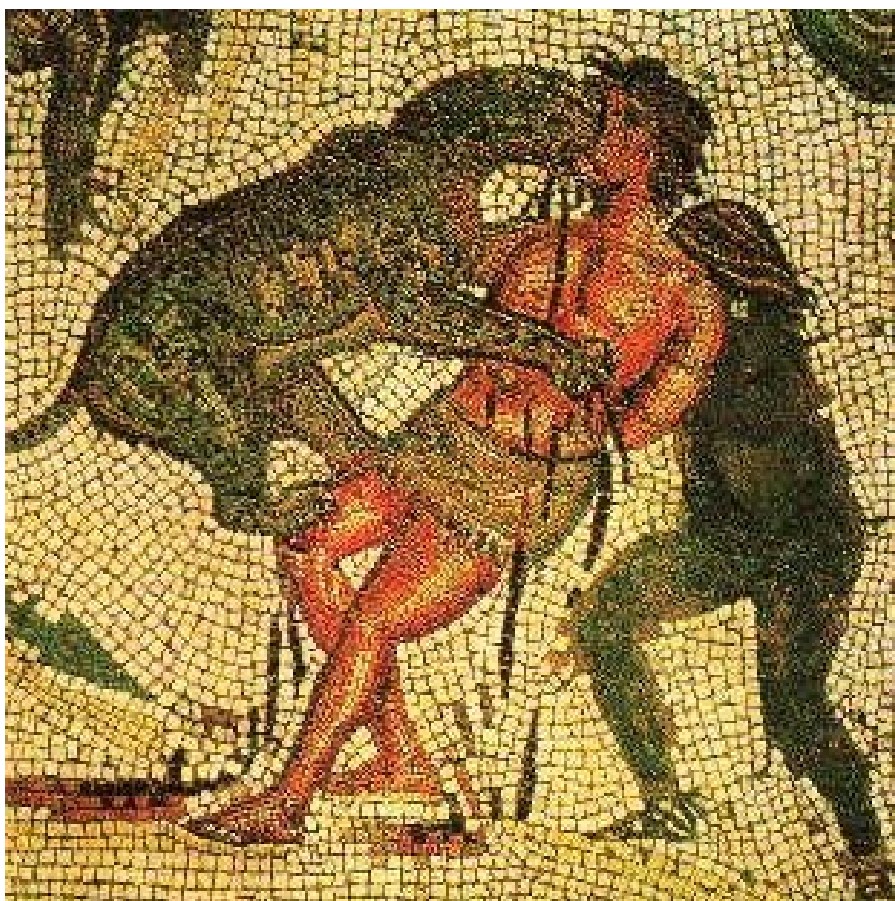

Vatikán bol vôbec prvým štátom, ktorý v roku 1971 uznal nezávislosť tejto ázijskej krajiny. Až 88 % a hlási k islamu, väčšina z nich sú sunniti, 9 % tvoria hinduisti, 1 % kresťania, prevažne katolíci, a 1 % budhisti. Krajinu navštívil v novembri 1986 pápež Ján Pavol II.

Františkova návšteva má motto *Harmónia a pokoj*. Logo tvoria obrisy holubice, ktorá reprezentuje pápeža Františka, ambasádora harmónie a pokoja pre túto krajinu. Slovo harmónia má za cieľ vystihnúť vzájomný vzťah a prepojenie medzi náboženstvami, kultúrami, históriou a tradíciami v Bangladéši. Uprostred holubice sa nachádza kríž, symbol Kristovej prítomnosti a Božej lásky, ktorý vychádza z ružového lektva, národného kvetu. Ten znázorňuje život a nádej. Hlavné farby loga zelená, červená a žltá sú oficiálnymi farbami Bangladéšu a Vatikánu.

Brian Orme z organizácie Open Doors vyvracia mýty o prenasledovaní Cirkvi

Desať nebezpečných mýtov o prenasledovanej Cirkvi

BRIAN ORME, jeden z čelných predstaviteľov americkej sekcie medzinárodnej mimovládne organizácie Open Doors, ktorá pomáha prenasledovaným kresťanom po celom svete, zostavil desať najčastejších mýtov o prenasledovaní Cirkvi.

Mýty môžu byť nebezpečné. Falošné príbehy môžu vklázať do našej mysle cez správy, konverzáciu alebo cez sociálne siete. Keď týmto mýtom uveríme, môžu zmeniť náš spôsob premýšľania a správania a viesť nás do pasivity. Sám som mnohých nižšie opísaným mýtom uveril. Niektoré sú osobné, iné sú všeobecne veľmi rozšírené, a naozaj nemožno inak, než sa ich vzdať, aby sme uvideli celý obraz prenasledovania. Naši bratia a sestry v Kristovi sa spoliehajú na naše modlitby a podporu – a my sa nemôžeme nechať zviest' falošnými predstavami.

1. O prenasledovanie ide len v prípade násilia

Prenasledovanie kresťanov zahŕňa nielen násilia – len si spomeňme na hrozné útoky na kostoly v Egypte počas Kvetnej nedele –, ale aj pomalú a vytrvalú ostrakizáciu a útlak kresťanských obyvateľov. Nazývame to *zovretie, stlačenie*. V mnohých častiach sveta sledujeme dlhodobé úsilie vytlačiť kresťanov na okraj spoločnosti, odrezat' ich od spoločenského života, od prístupu k lekárskej starostlivosti a k dobrému zamestnaniu – prístupuje sa k nim ako k menejcenným. Takéto prenasledovanie je bežné v Bhutáne, Vietname, In-

dii a mnohých ďalších štátoch sveta. Médiá zaujíma len násilie, ale vytrvalé prenasledovanie kresťanov sa odohráva v oveľa väčšej a nepredstaviteľnej šírke. Len to v správach neuvidíte.

2. Prenasledovanie kresťanov je najsilnejšie na Blízkom východe

Je pravda, že kresťania na Blízkom východe môžu svoju vieru prezentovať navonok len ťažko. Na miestach ako sú Irán, Katar, Eritrea..., je žiť pre kresťana nebezpečné a značne riskantné a znamená to ohrozenie života. No ešte horšie to je v Indii, Severnej Kórei, Nigérii a Číne. To v správach často nepočujeme, ale tu je prenasledovanie už len v reči čísel ohromné a oveľa horšie ako na Blízkom východe. Nejde však o porovnávanie jednotlivých krajín, ale treba mať povedomie o realite. Blízky východ je pre kresťanov nebezpečný, ale zďaleka to nie je len jediné a najhoršie miesto na svete.

3. Prenasledovaní kresťania myslia len na útek

Tak to je veľký omyl! Mali by sme sa modliť za úľavu a presadenie ľudských práv, ale mnohí kresťania skôr žiadajú o modlitby za vytrvalosť. Chcú zostať doma, aby mohli byť ostatným svedectvom. Niekedy nezostáva nič iné ako útek, ale mnohí skôr prosia o silu, životné prostriedky, a najmä o vytrvanie, aby mohli v prenasledovaní obstáť na slávu Ježiša Krista.

4. Až skončí tzv. Islamský štát, prenasledovanie v Iraku a v Sýrii prestane

Nepochybne, tzv. Islamský štát je pre kresťanov nesmierne nebezpečný. Ich teroristické útoky plnia hlavné správy všetkých médií. Napriek tomu si vskutku nemyslíme, že až bude raz porazený, prenasledovanie na Blízkom východe ustane.

Jeden bezpečnostný poradca to komentoval: „*Kým budú moslimovia veriť Koránu, budú kresťania na Blízkom východe prenasledovaní. Dôvodom je ich teológia.*“ Nechceme tu ISIS, ale s nimi sa boj za ľudské práva na Blíz-

»»

kom východe nekončí, zvlášť za kresťanov. Nie je to tak jednoduché.

5. Už boli horšie prenasledovania

Nepravda. Žijeme v časocho, keď prenasledovanie graduje najväčšmi za celú históriu. Viac ako 200 miliónov kresťanov bežne čelí nejakej forme útlaku. Každý mesiac je zabitých pre svoju vieru v Ježiša 322 kresťanov, je zničených 214 kostolov a je zaznamenaných 722 násilných činov proti kresťanom.

V minulosti to bolo bezpochyby hrozné, ale celosvetovo nebolo prenasledovanie nikdy také intenzívne, ako je to v súčasnosti.

6. Boh používa prenasledovanie ako trest

Úprimne povedané, toto je elitársky postoj. Je tak ľahké pohrdáť menej rozvinutými kultúrami a pokladať ich stupeň rozvoja za dôsledok malého duchovného rastu či poslušnosti. Tak to rozhodne nie je. Rýchlejší technologický rozvoj alebo ekonomický úspech neznamená automaticky väčšiu a silnejšiu duchovnosť. A navyše, Boh využije prenasledovanie, aby sa evanjelium šírilo, a veriacich, aby boli posilnení vo viere. Prenasledovanie prevládalo v prvotnej Cirkvi, zvlášť za Pavla. Božie cesty nikdy úplne nepochopíme, ale je zrejmé, že prenasledovanie prinieslo prečistenie a rast Cirkvi.

7. Prenasledovanie vždy ničí Cirkev

Zraňovať ju síce zraňuje, Cirkev zakúša straty a utrpenie, ale Boh má páky na to, aby sa skrze utrpenie mohlo šíriť evanjelium, rovnako ako v *Skutkoch*, a aby Cirkev mohla byť posilnená. Na to naša myseľ nestačí, Božie kráľovstvo sa však prenasledovaním šíri. To ale neznamená, že sa máme modliť za prenasledovanie, ale keď sa deje, Boh ho použije k naplneniu svojej zvrchovanej vôle. Stále platí Tertuliánov výrok: „*Krv mučeníkov je semenom (noých) kresťanov.*“

8. Prenasledovanie vo svete sa nedotýka Cirkvi v USA

Aj ja som prepadol tejto ilúzii a je nebezpečné takto premýšľať. Sme jedno telo. Keď trpí jedna časť, jeden úd, trpíme všetci (porov. *1 Kor 12, 26*). Preto sa musíme informovať a byť informovaní o tom, čo sa deje Cirkvi vo svete. Keď vybuchne bomba v Egypte, vybuchne v celej Cirkvi. Ak kresťana v Indii pre svoju vieru vyhánajú z domova, sme všetci bezdomovci. Ak je kresťan zajatý v Severnej Kórei, je vo väzení celá Cirkev. Je nesmierne dôležité o tom vedieť, prežívať to a súcítiť. Preto počúvame, zisťujeme, modlíme sa, postíme sa, smútime a spoločne ucievame. Sme jedno telo.

9. Prenasledovanie kresťanov je len kultúrna záležitosť

Kultúra je zložitá vec, to je pravda. Či v Somálsku alebo v Sýrii, kultúrne rozdiely sú všade hlboko zakorenené a prispievajú k trojitému druhu prenasledovania: zo strany vlády, na základe národnosti, na základe viery.

Prenasledovanie však ide ešte hlbšie. Koreňom je duchovný boj. Nebojujeme proti fyzickým veciam, ale ako píše sv. Pavol: „*Nečaká nás zápas s krvou a telom, ale s kniežatstvami a mocnosťami, s vládcami tohoto temného sveta, so zločuchmi v nebeských sférach*“ (*Ef 6, 12*).

10. Aj tak veľa nezmôžeme...

To je asi najväčší a najhorší mýtus zo všetkých!

Je jednoduché predstavovať si prenasledovanie ako niečo nám vzdialené a priveľmi zložené, aby sme s tým mohli vôbec niečo urobiť. Je však toho toľko, čo môžeme urobiť každý deň – ísť do bitky a povzbudzovať svojich bratov a sestry, ktorí trpia na svete pre vieru.

Modlitba je našou najsilnejšou zbraňou, ktorá prenikne cez každú pevnosť, a to aj tam, kam sa my nedostaneme. A ak veríme knihe *Skutky apoštolov*, modlitba má moc rozlúpať okovy, vyslobodiť zajatých, pomôcť a uľaviť trpiacim!

Môžeme sa tiež ponúknuť ako tí, čo budú šíriť osvetu o prenasledovaní, písať listy, podpisovať petície a viesť či zúčastňovať sa na modlitbových stretnutiach. A tiež môžeme prispieť finančne, aby sa prenasledovaným dostalo prvej pomoci, ale i *Bible* a literatúra, bezpečné bývanie, pastorácia, ako aj prostriedky na obnovu zničených domov a modlitebni.

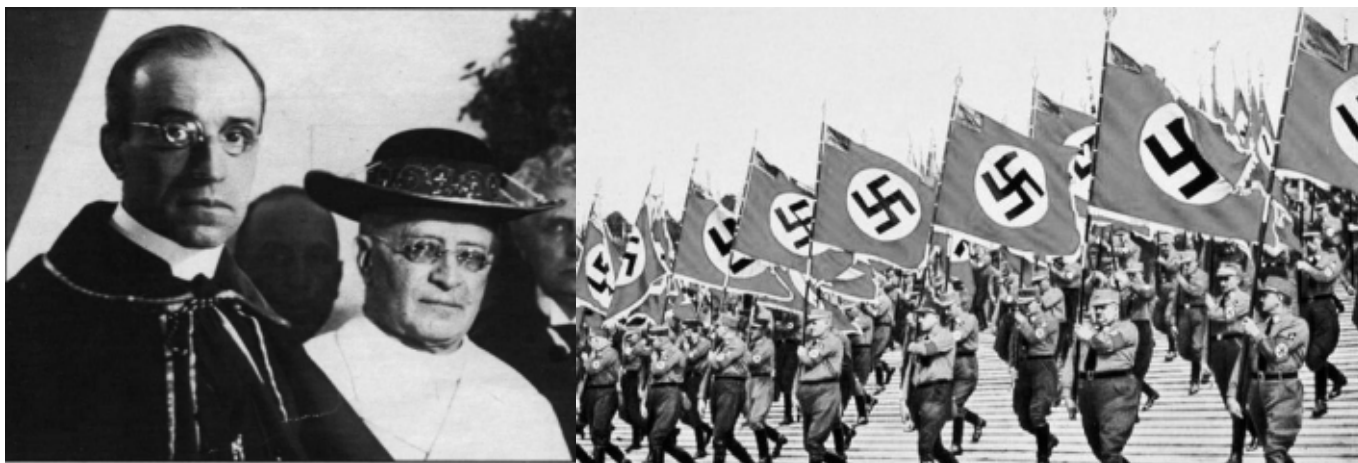
Povzbudzujem vás, proste Boha o vedenie a urobte dnes aspoň malý krok, aby ste mohli pomôcť prenasledovaným kresťanom vo svete!

(Spracované z *HelloChristian.com*)
BRIAN ORME

Pred osemdesiatimi rokmi vyšla po nemecky napísaná encyklika *Mit brennender Sorge*

S úzkostlivou starosťou

Sprístupnenie vatikánskych archívov týkajúcich sa nunciatúry v Mníchove a v Berlíne (1922 – 1933) vrhá nové svetlo na udalosti, ktoré sprevádzali rozšírenie encykliky zo 14. marca 1937 „o postavení Katolíckej cirkvi v Nemecku“ *Mit brennender Sorge* (S úzkostlivou starosťou).

Ideu vydať encykliku o situácii Katolíckej cirkvi v *Tretej ríši* prvý raz vyjadrili v lete 1936 nemeckí biskupi zhromaždení vo Fulde, a to listom adresovaným pápežovi Piovi XI. Všetkým bolo jasné, že prenasledovanie Cirkvi v Nemecku z roka na rok silnie a že je za tým presný plán, napĺňaný najradikálnejšou a ideologizovanou frakciou nacizmu. Jej cieľom bolo zničenie Cirkvi a kresťanstva vôbec, považovaného za „židovské učenie“, ktoré nie je hodné, aby ho vyznával árijský ľud.

ÚTOKY PROTI CIRKVI

Zo strany Nemecka dochádzalo v podstatných bodoch k systematickému porušovaniu tzv. Ríšskeho konkordátu z roku 1933, a to aj napriek protestom biskupov i apoštolskej nunciatúry. Nacistická vláda začala nariaďovať rozpustenie najdôležitejších katolíckych združení, obviňujúc ich z „protištátnej činnosti“, zatýkanie kňazov a aktívnejších laikov, ktorých obviňovali z podvratnej činnosti.

Útoky nacistov sa zamerali na katolícke školy, niekde sa dokonca zavierali proti vôli rodičov. Rehoľníkom a rehoľníckam sa zakázalo učiť v štátnych školách. Protestné nóty zaslané Svätou stolicou nedostali nijakú odpoveď. Situácia Cirkvi v Nemecku sa javila v mnohých aspektoch zúfalá. Dokazuje to aj

spoločný pastiersky list, ktorý nemecký episkopát vydal k Novému roku 1936.

NEMECKÍ BISKUPI V RÍME

Ku koncu decembra 1936 štátny sekretár kardinál Eugenio Pacelli, znepokojený správami z Nemecka, pozval do Ríma najdôležitejších nemeckých biskupov, aby prediskutovali ťažkú situáciu: kardinálov arcibiskupov Adolfa Bertrama (Vroclav), Karla Schultheho (Kolín), a Michaela von Faulhaber (Mníchov), berlínskeho biskupa Konrada von Preysing a münsterskeho biskupa Clemensa von Galen.

Nemeckí biskupi prišli do Ríma 16. januára 1937, na druhý deň ich prijal Pius XI. Zhodli sa, že je vhodné vydať encykliku o ťažkej situácii Cirkvi v *Ríši*, napísať ju namiesto latinčiny v nemčine a adresovať ju všetkým katolíckym biskupom Nemecka. Kardinál Bertram kvôli opatrnosti navrhoval, že by zatiaľ stačil osobný list Pia XI. adresovaný Hitlerovi, čo sa však neprijalo. V každom prípade nemeckí biskupi pápežovi radili, aby sa v encyklike nezmiňoval ani o nacizme, ani o Hitlerovi. Tento návrh Svätá stolica prijala.

SCHÉMA DOKUMENTU

Redakciu novej encykliky bol poverený kardinál von Faulhaber, ktorý za niekoľko dní napísal text a odovzdal ho

štátnemu sekretárovi. V nasledujúcich fázach redakcie, „vedenej zväčša kardinálom Pacellim s konzultáciou pápeža“, sa pôvodný text citelne rozšíril, aj keď si encyklika v podstate uchovala rôzne pasáže takmer nedotknuté.

Schéma encykliky je klasická: najdôležitejšie otázky sa rozoberajú z doktrínneho a pastorálneho hľadiska. V prvej časti sa praniejú rasistické a statolatrcké doktríny (*pestujúce kult štátu a jeho neobmedzenej moci – pozn. red.*), aké zastával národný socializmus, ktorý sa v encyklike nespomína. V druhej časti sa praniejú časté porušovanie konkordátu zo strany štátnych úradov a požaduje sa právo Cirkvi na náboženskú výchovu mládeže prostredníctvom združení či hnutí, ako aj v cirkevných školách. Encyklika ďalej vyzýva biskupov, kňazov i všetkých veriacich, aby vytrvali v skúške a vo viere vydávali svedectvo vernosti Bohu, i za cenu života. Mladým sa zvlášť kladie na srdce, aby sa nedávali zvädzať falošnými predavačmi klamných doktrín, ktoré „niektorí dnešní rečníci chcú vyvodzovať z takzvaného mýtu o krvi a rase“.

NETRADIČNÉ VYTLAČENIE

Na základe ministerského nariadenia z októbra 1936 malo gestapo a ministerstvo výchovy a propagandy oprávnenie nariaďovať zabavenie biskupských aktov, ktoré by „obsahovali kritiky a útoky nezlučiteľné so štátnou politikou a zamerané priamo proti nacistickému hnutiu a proti štátu, jeho vedúcim predstaviteľom, jeho inštitúciám a jeho normám“. V skutočnosti však už pred vydaním nariadenia sa zabavilo mnoho pastierskych listov nemeckých bisku-

»»

pov, a to na základe najrozmanitejších zdôvodnení.

Vo svetle týchto faktov Vatikán rozhodol vytlačiť a rozšíriť encykliku inak než obvykle. Vytlačila sa v Nemecku v hlavných diecézách a tajne sa doručila farárom. Toto rozhodnutie, odvážne a zároveň riskantné, a to aj napriek tomu, že časť nemeckého episkopátu dávala prednosť opatrnejšiemu postupu, znamenalo, že Pius XI. bol odhodlaný na všetko, dokonca aj na zrušenie konkordátu, len aby praniehoval nacistické prenasledovanie, a to nielen Katolíckej cirkvi.

SPRIEVODNÝ LIST

Vydanie encykliky mal na starosti kardinál Pacelli. Dňa 10. marca zaslal nunciovi v Nemecku Cesaremu Orsenigovi niekoľko exemplárov encykliky, aby ju doručil všetkým biskupom. Tí sa mali postarať o jej vytlačenie a rozšírenie v diecéze: „*Týmto kuriérom V. Excelencia dostane obálku pre každého z dôstojných ordinárov Nemecka, obsahujúcu niekoľko kópií encykliky, ktorú Svätý Otec, na základe jednomyselnej a živej túžby troch Em. kardinálov a dvoch Exc. biskupov, ktorí prišli do Ríma v januári, ráčil im adresovať ohľadne podmienok, v akých žije Katolícka cirkev v onom národe.*“

V sprievodnom liste je výzva nemeckým ordinárom, aby veriacich zoznámili s encyklikou a ak je to možné, tak naraz v jeden deň. „*Z ctihodného poverenia veľkňaza prosím, aby ste doručili Najd. adresátom obálky bezpečnou cestou a s najväčšou opatrnosťou a aby ste mi telegraficky oznámili deň jej zverejnenia,*“ napísal kardinál Pacelli.

Nuncius Orsenigo 17. marca informoval Vatikán, že biskupi budú čítať encykliku počas svätej omše na Kvetnú nedeľu 22. marca a že si prajú, aby sa tlač nezmenila o jej rozšírení skôr, než sa prečíta v kostoloch.

ÚSPESNÉ ČÍTANIE

Čítanie encykliky v katolíckych kostoloch Nemecka bolo takmer bez incidentov: „*Pokiaľ je mi doteraz známe, encyklika o situácii v Nemecku sa dnes dopoludnia pokojne čítala v Berlínskej arcidiecéze. Myslím si, že to tak bolo aj v iných diecézách,*“ telegrafoval Mons. Orsenigo kardinálovi Pacellimu. Len v Mníchove polícia na základe udania jedného typografa zabavila v tlačiarňi 4 000 výtlačkov encykliky.

Ani tieto incidenty však nezabránili, aby sa encyklika nečítala vo všetkých bavorských kostoloch, podľa nuncia Orseniga dokonca „*s veľkým úspechom*“:

Snímka: wikipédia

Podpísanie konkordátu s Nemeckom, 20. júl 1933

„*V diecéze Warmia sa rozдалo 30 000 výtlačkov, v Münsterskej diecéze 120-tisíc.*“ Umožnilo sa tak „*všetkým ľuďom zoznámiť sa s pápežským dokumentom, a to nielen katolíkom,*“ napísal nuncius do Ríma. Podľa neho „*toto pokojné a uvážené poznanie pápežovho zmyslania bolo živou potrebou: poslúžilo na to, že vrylo do duší nielen pravdy, ale aj argumentácie, a tak vytváralo rozhodné presvedčenie, ktoré je tým potrebnejšie, čím nepriateľskejšie, násilnejšie a lži-vejšie sú argumenty protivníkov*“.

PREKVAPENÝ BERLÍN

Nacistická vláda, hoci vedela, že encyklika existuje, bola prekvapená, že sa čítala vo všetkých katolíckych kostoloch Nemecka v jeden deň. Pohlavári dostali o tom informáciu až v nedeľu večer, Hitler dokonca až na druhý deň. Ako obvykle začal zúriť a preklínať pápeža a vyhrážať sa katolíkom.

Reakcia úradov na neobvyklé rozšírenie encykliky nedala na seba dlho čakať, aj keď nebola taká bezprostredná a zúrivá, ako sa očakávalo. Bola za tým politická kalkulácia; v Berlíne totiž vedeli, že nové represívne zákroky proti biskupom a Cirkvi by uviedli do chúlостivej situácie aj spojencov *Ríše*, zvlášť Taliansko, ktoré nesúhlasilo s protináboženskou a protikatolíckou politikou režimu, Španielsko, ktoré potrebovalo podporu cirkevnej hierarchie a katolíkov v boji proti komunistom, a Rakúsko, kde vládla strana, opierajúca sa o katolícku silu a Cirkev.

REPRESÁLIE

Cirkevní predstavitelia predpokladali negatívne reakcie zo strany nemeckej vlády, a to už pred rozhodnutím vydať encykliku. Apoštolský nuncius Mons. Orsenigo 1. apríla informoval Vatikán o opatreniach vlády namierených proti šíreniu encykliky: „*Zdá sa, že polícia*

má rozkaz reagovať všetkými prostriedkami proti tým, ktorí priamo či nepriamo, vedome či nevedome mohli spolupracovať na rozšírení encykliky. Represálie sa zdôvodňujú nemeckými zákonmi, ktoré umožňujú trestné stíhanie – polícia totiž vyhlásila encykliku za akt vlastizrady. V rámci represálií dochádzalo k týmto zákrokom: 1. zabaveniu výtlačkov encykliky, ktoré boli k dispozícii v kúriách, so zákazom biskupom rozširovať ďalšie; došlo k tomu v dvoch diecézách; 2. zavretiu všetkých tlačiarňí, ktoré tlačili encykliku, na neurčitý čas, vyhodeniu tlačiarov z práce. 3. zabavenie úradných diecéznych vestníkov, ktoré obsahovali encykliku a ich zastavenie na tri mesiace.“

Cirkevní predstavitelia predpokladali negatívne reakcie zo strany nemeckých úradov. Teraz vedeli, že nastal okamih, keď je nutné prejsť do akcie. Vatikán dal príkaz nunciovi, aby hneď protestoval proti neoprávneným zákrokom, pretože biskupi neporušili nijaký predpis konkordátu ani štátu. To však prispelo k ešte napätejším vzťahom medzi Svätou stolicou a Nemeckom. V skutočnosti sa od tejto chvíle opäť začali procesy proti niektorým členom katolíckeho duchovenstva, ktoré boli kvôli olympiáde v roku 1936 po celý rok zastavené. Vláda zaujala ešte prisnejší postoj v školstve aj v oblasti mládežníckych združení. Nuncius o tom napísal do Vatikánu: „*Hovorí sa o tom, že opäť sa začnú procesy proti kléru. To všetko len podtrhuje a odhaľuje ducha pohrdania vládnymi predstaviteľov. Všetci cítia, že pod zámkou akéhosi politického katolicizmu sa uskutočňuje skutočná protináboženská politika.*“

PROTESTNÁ NÓTA

Dňa 12. apríla nemecký veľvyslanec vo Vatikáne barón Diego von Bergen odovzdal na Štátnom sekretariáte Svä-

»»»

tej stolice tvrdú protestnú nótu proti pápežskej encyklike: „*Ríšska vláda sa s náramným prekvapením zoznámila s encyklikou Jeho Svätosti o situácii Katolíckej cirkvi v Nemecku. Je povinná prejavíť svoje najrozhodnejšie odsúdenie spôsobu, akým Svätá stolica postupovala.*“ Nemeckej vláde sa nepáčilo, že „*nepriatelia Ríše, medzi nimi aj tí, ktorí sú zároveň nepriatelia Cirkvi privítali encykliku s radosťou a dostali nový podnet na svoj politický boj proti Tretej ríši.*“

Podľa Nemcov pápežova encyklika dokonca „*zničila zvláštnym spôsobom inú encykliku, nedávno vydanú proti komunizmu, a tak zasadila ťažkú ranu onomu obrannému frontu proti svetovému nebezpečenstvu bolševizmu, ktorý je takým dôležitým cieľom pre Katolícku cirkev.*“ Ba čo viac – Vatikán „*tým ide proti konkordátu, o ktorom tvrdí, že ho chce chrániť.*“ Ako dôkaz sa v nóte uvádza, že „*vytláčenie i rozšírenie encykliky sa urobilo potajomky,*“ čo vraj dokazuje, že „*cirkevní predstavitelia vedeli o nezákonnosti svojho postupu a dobre si uvedomovali, že škodia svojim občianskym povinnostiam.*“

Záver bol pre nemeckú vládu jasný: „*Encyklika svojím tónom, ako aj obsahom dokazuje otvorené vyhlásenie nepriateľstva voči Ríši.*“

PACELLIHO ODPOVEĎ

Vatikán odpovedal na protestnú nótu nóťou štátneho sekretára kardinála Pacelliho. Vznesené námietky prebral bod po bode a rozhodným spôsobom odpovedal na sporné otázky. Tento dokument sa považuje za jeden z najsilnejších a najodvážnejších, aké vydala Svätá stolica, aby pranievala nacizmus a aby bránila práva Cirkvi.

Podľa vatikánskej nóty sa „*cirkevná autorita pri redakcii encykliky nedala viesť ani ovplyvňovať nepriateľskými názormi proti nemeckému národu. Svätá stolica kvôli svojej dôstojnosti a kvôli pravde musí odmietnuť takéto výklady.*“ Kardinál vzápätí objasnil cieľ encykliky: „*Odstrániť škody a prekonať nepokoje, ktoré v Nemecku vznikajú činnosťou ideologických síl, prúdov a skupín, ktoré majú zadeklarovaný či skutočný cieľ zotročenie Cirkvi a zničenie kresťanskej viery, a ktoré nachádzajú v štátnej autorite svojho najrozhodnejšieho zástancu.*“

Vatikán sa ohradil aj proti zneužívaniu otázky spoločného boja proti bolševizmu: „*Fakt, že sa podobné doktrínálne omyly nachádzajú aj v radoch obranných frontov, ktoré ukazujú všeobecnú protibolševickú tendenciu, ne-*

Snímka: archív

Pápež Pius XI.

môže byť priepustkou na tolerovanie či prehliadanie zo strany najvyššieho učiteľského úradu Cirkvi.“

Ohľadom obvinenia v nemeckej nóte, že sa katolícka hierarchia zanovito bráni chápať nacistickú mentalitu, kardinál Pacelli v odpovedi napísal: „*Svätá stolica sa nikdy nebude zaoberať otázkou, akú konkrétnu štátnu formu si určitý národ chce vybrať za najvhodnejšiu pre svoju povahu a pre svoje potreby; neposudzuje verejných predstaviteľov podľa toho či onoho konštitučného štátutu, ale len podľa toho, ako dodržia Boží zákon.*“

PÁPEŽOV PLÁN

Encyklika o náboženskej situácii v Nemecku bola časťou oveľa širšieho plánu, ktorý Pius XI. plánoval a pripravil, aby vzdialil Svätú stolicu od akéhokoľvek obvinenia z predpojatosti či nepriateľského postoja k určitým režimom.

Plán Pia XI. sa týkal odsúdenia všetkých „*moderných totalitných doktrín,*“ ktoré výslovne alebo implicitne popierali transcendentno a chceli vylúčiť akúkoľvek formu vplyvu Cirkvi na spoločnosť, alebo dokonca sa usilovali o zničenie kresťanskej viery. A tak pápež, ustarostený o vývoj vo svete, niekoľko dní po tajnom schválení encykliky *Mit brennender Sorge* (oficiálne 14. 3. 1937) vydal 19. marca 1937 „*encykliku o bezbožnom komunizme*“ *Divini Redemptoris*, v ktorej odsúdil ateistický komunizmus, a 28. marca 1937 encykliku *Nos es muy conocida*, v ktorej sa venoval náboženskej situácii v Mexiku, ovládanom slobodomurármi.

Mit brennender Sorge a *Divini Redemptoris* boli jedny z prvých encyklik, ktoré mali doslova celosvetový aj celospoločenský ohlas. Prekročili hranice katolíckeho sveta – čítali ich veriaci i neveriaci, katolíci i protestanti,

ba práve oni po prvý raz prispeli k tomu, že si práve „*nemecká*“ encyklika *Mit brennender Sorge*, ako pápežský dokument, získala také nevídané verejné uznanie.

ROVNAKO BEZBOŽNÉ

Pius XI. dospel k záveru, že v skutočnosti medzi komunizmom a nacizmom z hľadiska doktrínálnych bludov nie je nijaký podstatný rozdiel. Až do 30. rokov totiž považoval, ako napokon mnoho osobností tých čias, za hlavného nepriateľa Katolíckej cirkvi bolševizmus a že totalitné režimy, ktoré sa upeňovali v rôznych európskych krajinách, by mohli fungovať ako protiváha šírenie komunizmu v Európe. V tých časoch sa totiž myslelo, že bude možné akési „*pokresťančenie*“ autoritárskych režimov predchnutých vypätým a rozháraným národovectvom, ako to napríklad bolo čiastočne vo vtedajšom Taliansku s Mussoliniho fašizmom, a že sa v týchto krajinách budú dať chrániť práva Cirkvi dobrými konkordátmi. Preto Svätá stolica súhlasila s uzavretím konkordátu s nemeckým režimom jednej politickej strany, ktorá sa už v oficiálnych textoch vyhlasovala za nepriateľa kresťanstva.

Pius XI. však veľmi skoro zmenil názor a počas audiencie pri rozlúčke s nemeckými biskupmi povedal: „*Národný socializmus kvôli svojim cieľom a svojím metódam nie je nič iné ako bolševizmus.*“

Vo vtedajšom komentári v *La Civiltà Cattolica* o encyklike *Mit brennender Sorge* sa písalo: „*Ateistický materializmus červenej internacionály a novopohanstvo hnedého nacizmu pracujú v úzkom spojení na systematickom ničení kresťanskej a európskej kultúry tým, že vo svojich stúpenoch rozdúchávajú nezmieriteľnú nenávisť proti Cirkvi.*“

GIOVANNI SALE, SJ

Pedantné poznámky kardinála Pacelliho odhaľujú vatikánsku politiku 30-tych rokov

Pacelliho zápisník

Biskup Sergio Pagano, prefekt Vatikánskeho tajného archívu pred časom vydal poznámky kardinála Eugenia Pacelliho z čias, keď bol budúci pápež Pius XII. štátnym sekretárom Svätej stolice.

Prefekt Vatikánskeho tajného archívu vo svojej publikácii poodhalil, ako pracoval kardinál Eugenio Pacelli vo funkcii štátneho sekretára v rokoch 1930 – 1939, aké mal názory aj v čom sa nezhodoval so svojim „šéfom“ a predchodcom Píom XI.

Eugenio Pacelli od raného veku ani na okamih neopúšťal svoj zápisník. Keď sa stal vo Vatikáne druhým mužom po pápežovi, viedol si poznámky veľmi systematicky, ba až pedantsky. Zaznamenával svoje dojmy zo všetkých dôležitejších udalostí, vrátane takmer každodenných ranných stretnutí s Píom XI. Vzhľadom na obsah sa jeho zápisníky dostali časom do Vatikánskeho tajného archívu a roku 2006 ich sprístupnili historikom spolu s dokumentáciou pontifikátu Píia XI. Biskup Pagano sa rozhodol predložiť ich širokej verejnosti v kritickej edícii. Ako hovorí, „*ide o prelomové materiály*“.

Keď sa redaktor talianskeho denníka *Avvenire* opýtal Mons. Pagana, či bude nutné prepisovať dejiny, biskup odpovedal: „*Úplne prepisovať asi nie, ale niektoré súdy o Pacellim alebo o pápežovi Rattim bude určite potrebné poopraviť.*“ Ako príklad uviedol vzťah k Mussoliniemu: „*Kardinál Pacelli sa ukázal diplomatickejší, zatiaľ čo Pius XI. vystupoval rozhodnejšie, jednoznačnejšie.*“

Z poznámok vtedajšieho štátneho sekretára sa dozvedáme aj o tajnom konzistóriu z roku 1931, ktoré Pius XI. zvolal, aby zjednal poriadok v kúrii. „*V jej vnútri boli dve alebo tri strany kardinálov, ktoré mali na Pakty vlastný názor. Pápež Ratti v podstate prikázal kardinálom, aby sa prestali hádať a prinútil ich postupovať jednomyselne voči fašizmu, pre dobro Cirkvi,*“ uvádza biskup Sergio Pagano.

Celkovo má vyjsť desať zväzkov poznámok kardinála Pacelliho, zatiaľ vy-

šiel len jeden diel v roku 2010. Prepis textu a jeho kritické spracovanie si vyžaduje veľkú prácu redakčného tímu. Tematické rozpätie zápisníkov je totiž nsmierne široké: od almužny pre chudobnú vdovu alebo pomoci krachujúcej farnosti až po postoj k nacizmu, delikátne vzťahy so Španielskom či s juhoamerickými diktatúrami.

JOHANA BRONKOVÁ
(Snímka: archív)

Modlitebná liga cisára Karola za mier medzi národmi

Vás srdečne pozýva na prezentáciu knihy

STANISLAV ŽLNAY

*Karol I. Habsburský
v cirkevnom, historickom
a politickom kontexte*

Kniha vyšla vo Vydavateľstve Matice slovenskej, Martin 2017

Prezentácia sa uskutoční vo štvrtok 30. novembra 2017
o 16.00
v refektári kláštora Milosrdných bratov v Bratislave
Námestie SNP 10

za prítomnosti autora knihu uvedú
MMag. Eva Demmerle a PhDr. Peter Mulík, PhD.

Po oficiálnej časti podujatia pozývame na čašu vína.

Vziať slová Svätého Otca Františka vážne znamená stať sa aktívnymi svätcami

Pochovať potratené dieťa

Snímka: archív

Strata nenarodeného dieťaťa je bolestivá skúsenosť. Podľa psychológov je dôležité, aby sa rodičia mohli vysmútiť, ako to robíme pri smrti inej blízkej osoby. Dôležitou súčasťou smútenia je pohreb.

Rodičia majú právo svoje dieťa pochovať, a to aj vtedy, ak dôjde k potratu v nemocnici. Zákon o pohrebníctve hovorí jasne: „Rodič potrateného alebo predčasne odňatého ľudského plodu môže písomne požiadať poskytovateľa zdravotnej starostlivosti o jeho vydanie na pochovanie.“

Zákon súčasne stanovuje povinnosť zdravotníckeho zariadenia vydať bezodkladne potratený plod rodičovi alebo ním poverenej pohrebnej službe na pochovanie.

POVINNOSŤ NEMOCNICE

Od apríla 2017 má nemocnica už aj povinnosť informovať rodičov o práve pochovať potratené dieťaťa. Túto informáciu má lekár poskytnúť v rámci poučenia a informovaného súhlasu pred odňatím plodu.

Právo požiadať o vydanie telesných pozostatkov dieťaťa majú obaja rodičia, teda matka i otec dieťaťa. Žiadosť musí byť písomná, príslušné tlačivo by malo poskytnúť zdravotnícke zariadenie. Žiaľ, nie vždy sú zdravotníci dostatočne pripravení na takúto žiadosť.

Mnohé potratené deti sú pochované v intímnej atmosfére na mieste, o ktorom vedia len rodičia. No vždy je tu aj možnosť zabezpečiť pohreb na cintoríne, a to aj cirkevnou formou.

POMOC A UZDRAVENIE

Nie každý sa dokáže so stratou nenarodeného dieťaťa vyrovnáť ľahko. Často je to pri umelom potrate, ale niekedy aj v prípade spontánneho potratu. Ak už nie je možné dieťa pochovať, môže pomôcť iný obrad rozlúčky – rodičia môžu dať dieťaťu meno, dať zaň odslúžiť omšu či urobiť symbolický pohreb.

V prípade závažnejších problémov je vhodné vyhľadať odbornú psychologickú pomoc. Na Slovensku pôsobia dve organizácie, venujúce sa tomuto problému: Projekt Ráchel a Poradňa Alexis. Pomoc poskytuje aj občianske združenie Tóbi, ktoré pomáha rodičom získať pozostatky dieťaťa zo zariadenia, poskytuje pomoc pri pochovávaní dieťaťa i poradenstvo, ako postupovať pri vybavovaní žiadosti o pochovanie potrateného dieťaťa.

Právne poradenstvo poskytuje aj Inštitút pre ľudské práva a rodinnú politiku. Vzor žiadosti o vydanie pozostatkov potrateného dieťaťa, ako aj podrobnejšie informácie o tejto téme nájdete v analýze *Právo rodičov pochovať potratené dieťa*, ktorá je dostupná na stránke www.hfi.sk/images/pochovanie.pdf.

PATRIK DANÍŠKA

HUMAN RIGHTS AND FAMILY POLICY INSTITUTE
INŠTITÚT PRE ĽUDSKÉ PRÁVA A RODINNÚ POLITIKU

Do konca roka chceme do domácností v 16 okresoch s vysokou potratovosťou doručiť pro-life noviny *NOVÁ ŽENA*.

Cieľom novín je povzbudiť ľudí, aby prijali dieťa a nešli na potrat. Obsahujú množstvo cenných informácií o rizikách potratu, kontaktov na organizácie poskytujúce pomoc a poradenstvo, svedectvá, právne rady, rozhovory a mnoho iného.

Už minulý rok sme tieto noviny distribuovali do 13 okresov (spolu 230 000 kusov). Tento rok chceme dostať *Novú ženu* do domácností v ďalších 16 okresoch: Medzilaborce, Komárno, Bratislava V, Martin, Levoča, Banská Bystrica, Gelnica, Poprad, Trebišov, Snina, Veľký Krtíš, Trenčín, Bratislava II, Spišská Nová Ves, Malacky a Žarnovica.
Spolu pôjde až o 305 000 výtlačkov.

Celkové výdavky predstavujú 12 500 eur. Chceme vás poprosiť o investíciu do tohto projektu.

Projekt môžete podporiť na bankový účet:

IBAN: SK80 8330 0000 0026 0019 1129

Variabilný symbol: 16

Do poznámky uveďte svoje meno a e-mail.

Projekty a aktivity zamerané na advokáciu, prevenciu a konkrétnu pomoc v oblasti ochrany života od počatia po prirodzenú smrť môžete podporiť v rámci verejnej zbierky schválenej MV SR:

- kúpou sklenenej alebo plastovej sviečky s logom kampane
- SMS správou v hodnote 2 € s textom **DMS SVIEČKA** na číslo **877**
- príspevkom na účet **SK25 0900 0000 0050 3335 7295**

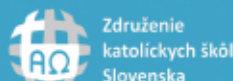
www.sviecka.forumzivota.sk

2. NOVEMBER

SVIEČKA ZA NENARODENÉ DETI

Spomeňme si v týchto dňoch na zomrelé nenarodené deti a zapálme svetlo nádeje pre našu spoločnosť.

S vašou
pomocou
dokážeme
viac.

Jacques Maritain o zodpovednosti umelca a o poslaní umeleckého diela

Zodpovednosť umenia

L'ART POUR L'ART

A tak sa dostávame k jednému chybnému názoru, ktorý nesprávne interpretuje pravdy týkajúce sa umenia. Ide o heslo *umenie pre umenie*, ktoré nesprávne chápe fakt, že umenie samo osebe smeruje len k dobru diela. Toto heslo neuznáva prosto a jednoducho svet mravnosti, hodnoty a práva ľudského života, neznamená *umenie pre dielo*, čo je správna formulácia

Umenie pre umenie znamená absurdnosť – domnelú nutnosť pre umelca, aby bol len umelcom, a nie človekom, a pre umenie, aby sa zbavilo svojej munície a všetkej potraviny, paliva a energie, čo dostáva od ľudského života.

Pravdupovediac, umenie sa takto začalo, v 19. storočí, uzatvárať do známej veže zo slonoviny len v dôsledku deprimujúceho úpadku kultúrne-

neho prostredia, naplneného pozitivistickým, sociologickým a materialistickým duchom.

ZÁMERY UMELCA

Normálna situácia umenia je však úplne iná. Aischylos, Dante, Cervantes, Shakespeare či Dostojevskij nepracovali pod vzdušným poklopom. Mali veľké ľudské zámery. Nepísali za predpokladu, že to, čo píšú, nemá nijaké dôsledky. Dante veril, že podáva akýsi vyšší katechetický kurz, ktorý mal čitateľov obrátiť na záležitosti ich spásy. Lucretius mal v úmysle šíriť Epikurovu filozofiu, keď Vergílius skladal svoju *Georgica* (*Spevy roľnícke*), chcel priviesť ľudí k poľnohospodárstvu. A Wagner zamýšľal osláviť germánske náboženstvo.

To všetko neznamená, že sa tým venovali propagandistickému umeniu – ani Wagner, aj keď som si nie pri ňom úplne istý... Chceme však povedať, že u všetkých autentických umelcov vidíme, že čím bola ľudská látka bohatšia, tým silnejšie sa všetko zvládlo pre dobro diela.

Z hľadiska cieľov čiže finálnej kauzality je len normálne, že sa v duši umelca uplatňujú túžby a lásky, ktoré naplňujú ľudský život. Smerujú k cieľom,

»»

To, čo píšeme, nemá nijaký dôsledok – bolo heslo tých, ktorí v prvej tretine 20. storočia hlásali tzv. „úplnú voľnosť“.

Má to, čo sa píše, nejaký význam? André Gide povedal: „Aby sme mohli slobodne myslieť, je nutné mať istotu, že to, čo píšeme, nebude mať nijaký dôsledok. Umelec prichádza na scénu po jedle. Jeho funkciou nie je sýtiť, ale opájať.“ A v dialógu s vymysleným partnerom hovorí:

„Zaujímajú vás otázky mravnosti?“

„Prirôdzené. V našich knihách sa hovorí len o nich.“

„Ale čo je podľa vás mravnosť?“

„Odvetvie estetiky.“

Tak sa bez obalu sformuloval problém umenia a mravnosti.

DOBRO DIELA

Umenie a mravnosť svojou povahou tvoria dva autonómne svety, ktoré nie sú navzájom priamo a vnútorne podriadené – ich podriadenosť je vonkajšia a nepriama. Túto podriadenosť neuznáva anarchická požiadavka úplnej nezodpovednosti umelca – to, čo píšeme, nemá nijaký dôsledok. Prosto sa popiera akákoľvek podriadenosť umenia mravnosti.

Nepopiera ju však ani opačný extrém, totalitná požiadavka, aby umelec bol úplne oddaný službe ľuďom: *To, čo sa píše, musí byť kontrolované štátom*. Tu sa popiera fakt, že podriadenosť je len vonkajšia a nepriama.

Umenie sa týka dobra diela. Dobro, ktoré sleduje, nie je dobro ľudskej vôle, ale dobro vytváratej veci. Oscar Wilde napísal: „*To, že je niekto travič, nedokazuje nič proti jeho próze*.“ Človek môže byť veľkým umelcom a zlým človekom.

Umelec nie je samo Umenie či personifikácia Umenia, čo zostúpila z akéhosi platónskeho neba, ale človek. Umelec je človek, ktorý užíva umenie. Umenie samo osebe smeruje k dobru diela, nie k dobru človeku. Umelec má na prvom mieste zodpovednosť za dielo.

Edgar Degas povedal: „*Obraz – to je niečo, čo si vyžaduje rovnako prefikčnosti, úskočnosti a neresti ako spáchanie zločinu*.“ Ide tu vari o úlohu diabla, o ktorej hovoril Gide, keď vyhlasoval, že „na každom umeleckom diele spolupracuje démon“?

ktoré nie sú vlastné cieľu umenia, ale živia a udržujú umenie a poéziu a ne-deformujú dielo. Naopak – obohacujú ho, pravda, ak samo umenie a poézia smerujú čisto a neodchýlene k svojim vlastným cieľom vo vytváraní diela.

POSOLSTVO

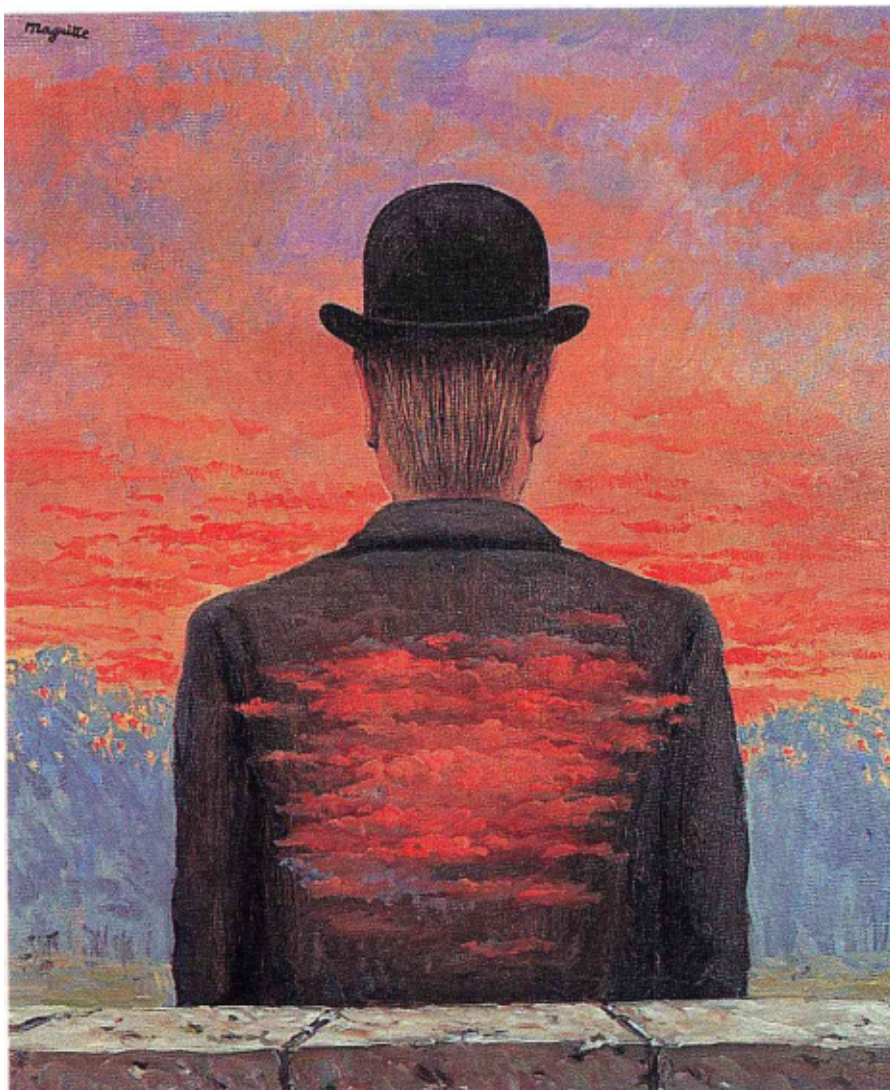
Keď ide o nejaký konkrétny ľudský zámer, pre ktoré je dielo vytvorené, nemá propagačné divadlo, vlastenecká báseň a moralizujúca literatúra obvykle význačnú cenu. Ak je to tak, je to preto, lebo umelec asi dopustil, aby mravná idea prenikla do sféry umeleckej tvorby a pôsobila tam ako cesta či pravidlo na tvorbu, tým však nie je. Viem, že stavitelia katedrál nemali na mysli nijakú tézu a že nezamýšľali podnecovať kresťanské cítenie. No mali vieru a to stačilo.

Ľudské ciele, o ktorých teraz hovorím, nie sú konkrétne zábery, sú to skôr veci, v ktoré umelec verí a ktoré miluje. V tomto zmysle je úplne normálne, že básnik či spisovateľ, človek, ktorý pracuje so slovom, má nejaké posolstvo – čo je podstatné –, ale aj svoje vlastné ľudské posolstvo, hlúpe, pochybné alebo skutočne významné. Inak by jeho dielo najskôr nemalo čo povedať. Taký bol osud, nebojme sa to povedať, narcizmu Mallarmého. Hovorili sme o Dantem, Vergiliovi a Lucretiovi, k nim môžeme pripojiť Leva Tolstého, Walta Whitmana, Williama Blaka, Léona Bloya. A nech si Gide hovorí, že *to, čo píšeme, nemá nijaké dôsledky*. Veď on sám bol ustavične podnecovaný akousi apoštolskou horlivosťou – dosť podivnou, to je pravda, ale to je iná vec –, ktorej hlavným predmetom bolo ospravedlňovať pred ľuďmi seba samého...

SLUŽIŤ ABSOLÚTNU

Každé umelecké dielo zasahuje človeka v jeho vnútorných silách. Zasahuje hlbšie a zákernejšie než každá rozumová propozícia, nech ide o presvedčivý dôkaz či sofizmus. Zasahuje človeka totiž dvoma strašnými zbraňami – intuíciou a krásou, a to v jedinom koreni všetkých jeho energií, rozumu, a vôle, predstavivosti, emócií, vášní, inštinktov a temných tendencií. Ide o to, ako hovorí Léon Bloy, „*netíčať tichšie ako srdce*“. Umenie a poézia prebúdajú sny človeka a jeho nostalgie, odhaľujú mu niektoré priepasti, ktoré nosí v sebe. Umelec o tom vie. Ako sa k tomu postaví?

Krásu je absolútne, čo nestrpí delemie, a umelec má povinnosť tomuto absolútne slúžiť. On je predovšetkým zodpovedný za svoje dielo. Má teda svoje

René Magritte: *Odmena básnika*

dielo a svoje umenie ohýbať či kriviť, aby ľuďom nehrozilo, že nimi budú zvedení z cesty?

KLÚČOM JE LÁSKA

Ak si túto otázku kladie sám umelec, ale nie zo strachu pred ľuďmi, ale na základe autentického zmyslu pre vlastnú zodpovednosť, potom tak robí preto, lebo miluje pravdu a myslí veľkodušne na svojich ľudských druhov. Koniec koncov preto, lebo ich miluje. To však znamená, že už pozná odpoveď.

Tu by som chcel prijať za svoj slávny výrok Arthura Rimbauda: „*Týmto kľúčom je láska*.“ Pretože konflikt sa musí riešiť vo vnútri básnikovej duše, v hĺbkinách tvorivosti ducha, kde sa sústreďuje celá substancia človeka, všetky jeho túžby a všetky jeho emocionálne, intelektuálne, poetické a mravné energie.

Predovšetkým však – to však nie je hlavné hľadisko – láska v nás sprítomňuje tých, ktorých milujeme, ako časť, takpovediac, našej vlastnej subjektivi-

ty. Napokon, čím je pre nás dielo krásne, ak nie tým, že ho milujeme? Veď keď nejakú báseň či nejaký obraz nemôžeme mať radi, prestávajú byť pre nás krásne, aj keď sú vytvorené dokonalo. Predstavte si, že by ste čítali skvelú báseň, v ktorej by však autor napádal a zosmiešňoval vašu matku – taká báseň nemôže byť pre vás krásna, pre vás z nej zostáva už len dobre vytvorené dielo, no neschopné okúzliť váš pohľad.

Tak chápeme, že literárna kritika nemôže – ani len z hľadiska krásy – vylúčiť všetok zreteľ na mravný či ideologický obsah diel.

OČISTIŤ PRAMEŇ

Ak umelec miluje pravdu a svojich ľudských druhov, potom nič z toho, čo by v diele mohlo pravdu znetvoriť či poškodiť ľudskú dušu, sa mu nebude páčiť a stratí pre neho potešenie, ktoré pri naša krásu. Úcta k pravde a k ľudskej duši sa stane objektívnou podmienkou či požiadavkou stvárnajúciim jeho ume-

lecký habitus, tak ako pre klasického básnika je takou podmienkou pravidlo prozódie (*základ stavby verša – pozn. red.*) alebo pre architektúru nutnosť vytvárať obraz, pred ktorým by bolo možné modliť sa. Takéto prekážky, ak sú to prekážky, nikdy nenútili umelca, aby ohýbal či krivil svoje umenie. zaväzujú ho, aby urobil svoje umenie správnejším a mocnejším.

Nič menej tento aspekt otázky zostáva sekundárny, takpovediac náhodný, akcidentálny. Dôležitejší a podstatnejší je fakt, že keď sa láska zmocní človeka – nechcem povedať akákoľvek láska, hovorím o láske k Bohu a k blížnemu –, očisťuje celú subjektivitu, a tým očisťuje aj tvorivý prameň. Ako povedal François Mauriac, jediným prostriedkom je *očistiť prameň*.

BEZ KALU

Dôvod *očistiť prameň* je jasný. Umelec vo svojom diele vyjadruje a vyjavuje nejaký vnútorný aspekt či tajomstvo veci, ale predovšetkým a najmä v ňom vyjadruje a vyjavuje svoje vlastné *ja*, svoju vlastnú subjektivitu – pomocou svojho habitu umenia. Z toho vyplýva, že každá pokrivená náklonnosť v ňom či každá skrytá záľuba v zle sa nevyhnutne tak či onak odrazí v jeho diele a že dielo – nech jeho dielo popisuje akékoľvek veci, hoci aj strašné a hanebné – bude zbavené náklonnosti na mravné zlo a zaľúbenia v ňom jedine vtedy, ak bude jeho prameňom očistené *ja*.

Očistený prameň nie je – ako sa niekedy domnievajú niektorí spisovatelia, napríklad Graham Green – prameň nemeslý a ustrašený či dezinfikovaný chemickými prostriedkami. Očistený prameň vyviera z hĺbín ľudskej substancie a je rovnako nespútaný a nepotlačiteľný ako ktorýkoľvek iný. Nie je však plný kalu. Je to dielo ovládania vlastného *ja* a konania mravných čností, ale predovšetkým pretrvávajúcej lásky.

Umelec sa potom nemusí zaoberať dušami svojich ľudských druhov. Môže

Básnik ako anjel (portugalský poet Fernando Pessoa)

na ne zabudnúť, zabudnúť na ľudí a na všetko. Môže si robiť, čo chce, má istotu, že jeho dielo nezvedie z cesty nikoho.

NEBYŤ SLABÝ

Výrok François Mauriac je z knihy *Boh a mamona*, kde sa Mauriac obhajuje proti Gidovi a tvrdí, že „*kresťanský románopisec nie je contradictio in adiecto*“. Gide zastával názor, že na každom umeleckom diele spolupracuje démon. Som ochotný uznať, že je to do určitej miery pravda, nakoľko prameň nie je očistený – pretože umenie ako také ne dbá na nič, okrem slávy diela, a diabol robí z blata v prameni peknú prisadu

k tejto sláve. No tam, kde nieto kalu, diabol stráca svoj vplyv. Umenie očistenej duše si užíva všetko, aj blato, ku sláve diela, a to čistými rukami a bez zaľúbenia v kale.

Jediným problémom pre umelca aj tu zostáva nebyť slabý v úlohe prijatej od Boha – mať umenie dost silné a dost správne, a tak byť vždy pánom všetkého, s čím pracuje, a nestrácať nič z tvorivej čistoty; v svojej činnosti horieť len pre dobro diela, nedopustiť, aby ľarcha ľudského a božského bohatstva, ktoré naplňajú umelcovo srdce, poklesla alebo sa odchýlila.

JACQUES MARITAIN
(Podľa prednášok J. Maritaina)

Milánska výstava ponúka aj najnovšie analýzy Caravaggiovho maliarskeho štýlu

Caravaggio zvnútra

V Miláne je od 29. septembra, dňa Caravaggiových narodenín, až do 28. januára budúceho roka výstava *Dentro Caravaggio (Caravaggio zvnútra)*. V sálach Kráľovského paláca je inštalovaných nielen dvadsať diel Caravaggia Merisiho da Caravaggio, talianskeho majstra z prelomu 16. a 17. storočia, ale aj najnovšie objavy o jeho tvorivých postupoch, ktoré vyvracajú dlho tradované mýty. A práve o najnovších analýzach majstrovho maliarskeho štýlu poskytla kurátorka výstavy **ROSSELLA VODRETOVÁ** (na snímke) rozhovor *Rádiu Vatikán*.

Výstava prezentuje aj najnovšie analýzy maliarskeho štýlu, ktoré vďaka moderným technológiám umožnili rekonštruovať Caravaggiov tvorivý proces.

Všetky aktuálne vystavené diela sa skúmali diagnostickou metódou a výsledky týchto analýz prezentujú videozáznamy. Je teda možné oceniť zvláštne rysy Caravaggiovho štýlu.

Röntgenové snímky odhalili neznámu tvár Caravaggiovej maľby, totiž Caravaggia ako kresliara, a vyvracajú tak storočiami tradovanú legendu, že tento maliar maľoval na plátno priamo, bez podkresby.

V skutočnosti sme objavili, že raný Caravaggio využíval postupy, ktoré boli v plnom súzvuku s maliarskou tradíciou neskorého 16. storočia. Na plátne naj-

skôr pripraví svetlý podklad a naň, rovnako ako každý iný maliar, rozvrhuje tému buď štetcom alebo tenkým uhl'om. Krátko pred rokom 1600 však svoj postup mení. Začína používať tmavý podklad a do neho potom najprv ryje obrysy a svetlými ťahmi štetca zviditeľňuje to, čo má maľovať.

Caravaggiovu nespútanú kreativitu a množstvo variantov skrýva hladká olejomaľba *Odpočinok počas úteku do Egypta* (pozri *VOX 1/2017*), ktorá je podivuhodnou syntézou intímnosti, každodennosti a transcencie. Maľba je vykonaná na flámskom plátne. Pochádza z obdobia, kedy bol Caravaggio veľmi chudobný, ako píše životopisci, nemal čo jesť, ani si čo obliecť. Je to dielo z jeho počiatkov a prejavuje sa v ňom tiež neistota. Mení všet-

ko, čo sa dá; skúša, ako a kde najlepšie umiestniť anjela, mení pozíciu Panny Márie s Dieťaťom... Je to obraz, ktorý odráža celý jeho pracovný postup. Je prekrásny a umožňuje nám vstúpiť do Caravaggiových myšlienkových postupov.

Dôkladné badania v talianskom štátnom archíve prinášajú aj novú chronológiu Caravaggiových diel. Tak napríklad jeho príchod do Ríma, tradične spájaný s rokom 1592, sa posúva o štyri roky na rok 1596. Čo sa dialo v týchto štyroch rokoch?

V tom nám napomohol nedávno nájdený rukopis Gaspara Celia, z ktorého vyplýva, že Caravaggio musel utekať z Milána, pretože zavraždil akéhosi človeka. A pravdepodobne – ako hovoria aj ďalšie pramene – strávil nejaký čas vo väzení. Na to však treba ešte ďalšie badanie a potvrdenie, ale pravdepodobne toto biele miesto pred príchodom do Ríma je spojené s týmto deliktom.

Vystavené diela sú historickým svedectvom o období Caravaggiovho života, o období nazývanom protireformácia alebo katolícka reformácia. Možno jeho tvorbu považovať aj za výraznú reflexiu konfesijných napätí vtedajších čias?

Je to dosť vierohodná hypotéza a mnoho bádateľov ju podporuje. Sme totiž v období, keď protireformácia vrcholí. Svätý rok 1600 potvrdil triumf Katolíckej cirkvi nad luteránskou herézou a slávne Caravaggiovo svetlo, to žeravé svetlo zvýrazňujúce niektoré postavy, sa často interpretovalo ako svetlo Božej milosti, ktorá bola – ako je známe – predmetom sporu medzi katolíkmi a luteránmi. Je to vidieť aj na konkrétnych Caravaggiových dielach, napríklad na obraze *Judita a Holofernes* (pozri *VOX 4/2017*). Judita je zobrazená v plnom svetle a je zosobnením Katolíckej cirkvi, zatiaľ čo babylonský generál Holofernes predstavuje luteránsku herézu.

Caravaggio nikdy neprichádzal pred plátno nepripravený, najmä keď sa mal venovať sakrálnej téme. Religiozita vyžarujúca z jeho diel je podložená starostlivým štúdiom Písma.

Bol to človek, ktorý bol veľmi pozorný k *Svätému písmu*. Niektoré premaľby priamo svedčia o tom, že si išiel určitú pasáž zo *!!Starého zákona* znova preštudovať.

Nechat' na seba pôsobiť umenie – meditácie nad Caravaggiovými obrazmi

Ružencová Madona

Obraz s pomerne často zobrazovanou témou (oslávená Panna Mária s Božským Dieťaťom, v prítomnosti svätých mariánskych ctiteľov, ktorí jej predkladajú modlitby Božieho ľudu, resp. ľudu sprostredkujú milosti, vyprosené na jej orodovanie...), no s viacerými typickými prejavmi svojského prístupu Caravaggia k jej spracovaniu.

V hornej časti obrazu možno sledovať očný dialóg Madony s Dieťaťom, ako ústredných postáv obrazu, s dvoma svätcami.

SVÄTÝ DOMINIK – SPROSTREDKOVATEĽ

Svätý Dominik, na ľavej strane, drží v rukách dva ružence a obracia sa na

Pannu Máriu akoby s otázkou, komu z ľudí, kľáčiacich pri jeho nohách, ich má rozdeliť. Zdalo by sa, že Panna Mária mu prstom ukazuje dolu na ženu s dieťaťom, s nevysloveným pokynom: „Jej ho daj!“

Skupina postáv v dolnej časti obrazu však akoby s tým, čo sa deje hore, nemala nič spoločné. To, že všetci kľáčia pred sv. Dominikom, a nie pred Matkou Božou, ktorej vlastne nevenujú nijakú pozornosť, môže pôsobiť priam šokujúco. Kto je tu vlastne *hlavná postava*?

Scéna však má svoje možné vysvetlenie, ba azda i viacero. Nie je vylúčené, že Caravaggio tu chcel znázorniť svätého Dominika v intímnej *modlitbe* k Panne Márii, možno vo videní, na ktorom sa – pochopiteľne – nepodílela nijaká z ostatných postáv. Prípadne svätec je už v nebeskej sláve, v „priamom“ dialógu s Božou Matkou. V jednom aj druhom prípade skupina postáv, ktoré kľáčia pri jeho nohách, dvíha v modlitbe svoje ruky k nemu – ako k *prostredníkovi, orodovníkovi, patrónovi*. Výnimkou je spomínaná žena s dieťaťom, ktorá „len“ hľadá hore... Žeby práve ona, na rozdiel od ostatných, vo svojej duši *videla* Madonu podobne ako Dominik?

RUŽENEC – NÁSTROJ DIALÓGU

Dva ružence, ktoré sú akoby v ohnisku tejto scény, by takto rovnako mohli „*zostupovať*“ od Madony, cez ruky jej veľkého ctiteľa, k zbožným veriacim, ktorí vystierajú svoje ruky za nimi, ale tiež „*vystupovať*“ z ich rúk – ako ich zbožné modlitby, cez ruky sv. Dominika, k Božej Matke, ktorá vystiera svoju ruku, aby jej ich svätec zavesil na natiahnutý ukazovák... Zvlášť postava posledného kľáčiaceho muža, v bielom odeve, a jeho ruky, zjavne pozdvihnuté v geste modlitby, nabádajú práve k tejto interpretácii. V tomto kontexte by sa dalo predpokladať, že vedľa kľáčiaca žena s dieťaťom, akoby v priamej kontemplácii Madony, „nepotrebuje“ predkladať ružence, jej *modlitbou* je jej materstvo – to, že svoje malé dieťa vedie k úprimnej modlitbe (so zbožne zloženými rúčkami).

S touto nábožnou atmosférou akoby ostro kontrastovala postava bohatého šľachtica (súdiac podľa ozdobného goliera), ktorý kľáči z opačnej strany a drží svätca za okraj jeho rúcha. Na prvý pohľad by sa zdalo, že s nevôľou, ba až nepriateľsky pozerá na skupinu vedľa

»»»

seba, zvlášť na ženu. Keď sa však do jeho tváre zahľadíme lepšie, skôr možno povedať, že sa so záujmom pozerá kamsi von z obrazu a svojím gestom sa usiluje upútať pozornosť (priazeň) svätého Dominika.

POZÝVAJÚCE POHĽADY

Postava, ktorá dominuje pravej časti obrazu, je so všetkou pravdepodobnosťou svätý Peter mučeník, dominikán (1205 – 1252). Rana po zásahu mačety na temene hlavy, ktorá ho pripravila o pozemský život a zaslúžila mu palmu mučeníctva, ešte krváca a krv kvapká na jeho rúcho.

Mohla by to údajne byť aj Caravaggiova asociácia na vlastnú ranu, ktorou v čase maľby obrazu zrejme ešte trpel. Utrpel ju pri tragickej bitke s Ranuciom Tomassonim, ktorá znamenala preňho vyhnanstvo a zrejme aj výčitky svedomia. Možno tu snád' vidieť určitú symboliku – analogicky ako smrtiace rany na telách mučeníkov, aj tie naše, hoci utržené za oveľa menej ušľachtilých okolností, môžu byť pre nás *spásonosné*.

Výraz tváre svätého mučeníka je ustarostený, láskavý, a zároveň akoby naliehavý, keď pravou rukou ukazuje na Božské Dieťa. Zaujímavé je však položiť si otázku, *komu?* Na scéne, ktorá sa odohráva v ľavej časti obrazu, sa nijako nepodieľa. Spolu s Ježiškom totiž hľadá kamsi mimo obrazu (podobne ako kľáčiaci šľachtic) – žeby práve

Svätý Dominik akoby sa pýtal Panny Márie, komu má dať dva ružence (detail)

na maliara? Alebo na niekoho z nás, divákov?

V každom prípade, *Ružencová Madona* je obraz, ktorý evokuje dialóg medzi nebom a zemou, a opačne.

STANISLAV KOŠČ

Ružencová Madona

Olej na plátne, 364,5 x 249,5 cm, vytvorený v rokoch 1604-05, v súčasnosti uložený v obrazárni Múzea dejín umenia (Kunsthistorisches Museum) vo Viedni

PriestorNet

NÁBOŽENSTVO
KULTÚRA
SPOLOČNOSŤ

priestornet.com

Storočnica jezuitu, archeológa, jazykovedca a trpiteľa P. Gabriela Povalu, SJ

Nesmel lepiť ani črepy

Gabriel Povala sa narodil 18. októbra 1917 v dolnooravskej obci Pucov ako šieste dieťa. Už v máji nasledujúceho roku, keď mal malý Gabriel pol roka, zomrela mu matka a otec sa zakrátko znova oženil. Z tohto manželstva vzišli ešte štyri deti. Najlepšie si malý Gabriel zo súrodencov rozumel s najstarším nevlastným bratom Cyrilom.

K JEZUITOM

Gabrielovo detstvo nebolo ľahké. Ekonomické ťažkosti početnej rodiny zhoršovala situácia v časoch prvej svetovej vojny. Otec však bol mimoriadne zručný. Ovládal viacero remesiel, čím riešil situáciu v rodine.

V mnohohodnej rodine vládli porozumenie, skromnosť a láska. Úsilím rodičov bolo dať deťom dobrú výchovu v katolíckom duchu.

Po absolvovaní šiestej triedy ľudovej školy v rodisku študoval Gabriel na jezuitskom gymnáziu v Ružomberku a v Trnave. Po maturite – v roku 1938 – vstúpil do Spoločnosti Ježišovej. Filozofiu študoval na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave a v rehoľnom učilišti v českom Benešove. V štúdiách pokračoval v Bratislave, kde popri štúdiu teológie študoval aj históriu a slovenčinu. V školskom

V týchto dňoch si pripomíname sté výročie narodenia jezuitu – archeológa, jazykovedca a trpiteľa – pátra GABRIELA POVALU, SJ.

roku 1941/1942 ako magister vyučoval v jezuitskom gymnáziu v Bratislave.

ZÁCHRANCA OBCE

Vrcholila druhá svetová vojna. Blížil sa front a bola obava, či bude možné po vojne vysviacať kňazov. Preto predčasne, 21. januára 1945, v Banskej Bystrici vysvätili niekoľkých kňazov, medzi nimi bol aj mladý jezuita Gabriel Povala. Banskobystrický sídelný biskup Mons. Andrej Škrábik ho ustanovil za správcu farnosti do Trubína (teraz súčasť obce Lovčica-Trubín). Potom, čo partizáni v obci zastrelili nemeckých vojakov, hrozilo celej obci vypálenie, a navyše aj postrieľanie jej obyvateľov. Páter Povala však začal zoširoka – až na najvyšších nemeckých ustanovizniach – vybavovať zrušenie alebo aspoň zmiernenie trestu. Napokon sa mu podarilo zachrániť obec, žiaľ, s výnimkou troch mužov.

Z Trubína za krátky čas odišiel do Levoče, kde vyučoval v tamojšom gymnáziu. V školskom roku 1946/1947 študoval kánonické právo na Teologickej fakulte Jagelovskej univerzity v poľ-

skom Krakove, v štúdiách filozofie potom pokračoval v Bratislave.

BARBARSKÁ NOC

V Bratislave ho v apríli 1950 zastihla aj smutná „barbarská noc“. Päť rokov prežil v pracovných táboroch, internovali ho v Jasove, v Podolínci a neskôr v českom Želive. Robil skutočne ťažké práce v lese, na poli, ako nakladač tovaru na železnici či ako kurič.

Po prepustení v roku 1955 sa liečil a začal písať obecnú kroniku rodnej obce od najstarších čias. Znemožnené mu bolo akékoľvek zamestnanie, zakázali mu aj akúkoľvek kňazskú činnosť. V spisoch ho uvádzali ako pre režim veľmi nebezpečného. Povolili mu však slúžiť súkromné sväté omše bez účasti verejnosti.

Priebeh doslova „barbarskej noci“ opísal vo svojich spomienkach Gabrielov brat Cyril. Bol v Bratislave vybavovať niečo na úradoch. Kompetentného pracovníka však nenašiel, a preto musel ostať cez noc v Bratislave, a tak mu brat Gabriel umožnil v onú noc prenocovať v kláštore.

V noviciáte, G. Povala v hornom rade prvý sprava

Od júna 1958 pracoval páter Povala v Komárne ako archívár Krajského národného výboru, po roku však musel z tohto pracoviska odísť, no, žiaľ, iné zamestnanie si nijako nemohol nájsť. Až v septembri ho prijali za robotníka pri archeologických výskumoch Krajského múzea v Žiline. Oficiálne bol síce robotníkom, ale vykonával samostatný výskum – v Slovenskom Pravne, Mestečku pri Púchove, v Beluši a inde. Správy o svojich výskumoch publikoval v periodikách *Archeologické správy* či *Vlastivedný zborník Považia*.

HISTORIK A FILOLÓG

Popri archeológii sa páter Povala zaoberal aj štúdiom slovenských nárečí i slovenskými cirkevnými dejinami. Zachoval sa rukopis jeho spisu *Svätí uctievaní na Slovensku*. Uviedol v ňom dokonca aj sv. Andronik z Tarsu († 93?), ktorého ešte svätý Pavol vymenoval za biskupa v Srieme. Do kompetencie tejto diecézy de iure patrilo všetko na severe, teda aj územie súčasného Slovenska. Biskupstvo neskôr zaniklo a titul sriemského biskupa dostal sv. Metod. Keď v 15. storočí znovu vytvorili biskupstvo v Srieme, malo oficiálny názov Virovitické biskupstvo so sídlom v Srieme.

Z neskorších misionárov, ktorí pôsobili aj na našom území, uviedol páter Povala napríklad neskoršieho biskupa sv. Amada (cca 584 – cca 675), no misiu u Slovanov predčasne ukončil kvôli vojne medzi franským kráľom Dagobertom a vládcom Slovanov Samom.

Veľké úsilie venoval páter Gabriel Povala výskumom Oravy, najmä rodnej obce. Spolupracoval na dejinách kamenárstva v okolí Dolného Kubína. Štúdiá vyšla tlačou v *Zborníku Oravského múzea*.

PRI SESTRICKÁCH

V októbri 1964 mu štátne úrady dovolili, aby sa popri zamestnaní stal aj duchovným správcom v komunite Kongregácie sestier Božského Vykupiteľa, ktoré pracovali v Ústave sociálnych služieb v Zástraní pri Žiline. V roku 1968, v rámci tzv. Pražskej jari a následného politicko-spoločenského odmäku, dostal súhlas vyučovať náboženstvo v základnej škole.

V roku 1971 sa P. Gabriel Povala, SJ, znova stal pracovníkom múzea v Žiline, dokonca na krátky čas aj pracovníkom Archeologického ústavu SAV v Nitre. Spracúval archeologické výskumy a dokumentácie z rôznych lokalít na strednom Považí. Svoju zručnosť

prejavil pri rekonštruovaní nájdených črepov hlinených predmetov, ktoré precízne pozliepal. Hoci sa v tom prejavil ako skutočný majster, režim mu aj túto prácu zakázal.

V časoch „normalizácie“ mal niekoľko súdnych procesov za marenie dozoru nad cirkvami. Bez štátneho súhlasu uskutočňoval na chatách duchovné cvičenia pre mládež.

ILAVSKÝ VÄZEŇ

Štátna bezpečnosť ostrakizovaného jezuitského pátra Povalu ustavične sle-

dovala. Domové prehliadky vykonávali aj u príbuzných. V roku 1979 pátra Povalu opäť obvinili z marenia dozoru nad cirkvami – pripísali mu nezákonné zakladanie novej rehole, tretí rád Panny Márie Karmelskej, čo sa však nijako nezakladalo na pravde. Obvinenie bolo vykonštruované, čo bolo vo vtedajšom komunistickom režime bežné a „normálne“. Výsluchy v Banskej Bystrici a domová prehliadka boli tlakom na pátrovu psychiku – pri deviatom výsluchu odpadol. Privolovaný lekár konštatoval choré srdce a kritický zdravotný stav. Okresný súd v Žiline ho však aj napriek krivému a nezmyselnému obvineniu 11. novembra 1979 odsúdil nepodmienečne na osem mesiacov väzenia. Napriek zlému zdravotnému stavu, ktorému prispela aj operácia hernie v Liptovskom Mikuláši, ho odviezli do žilinskej väznice a po dvoch týždňoch do Ilavy.

P. Gabriel Povala, SJ zomrel 13. septembra 1988 v Žiline a pochovali ho v rodnom Pucove. Jeho život a dielo vystihuje epitaf na pomníku hrobu: *Na temenách hôr i v hĺbinách zeme teba som hľadal, Bože.*

Jedna žilinská ulica nesie jeho meno a pri príležitosti 20. výročia jeho smrti odhalili pamätnú tabuľu na kostole v rodnom Pucove.

LUBOMÍR V. PRIKRYL
(Snímky: archív autora)

Básnik o pátrovi Povalovi

**Pred päťdesiatimi rokmi
v rozhovore pre denník
Smena hovoril básnik
MILAN RÚFUS aj
o ostrakizovaní P. Gabriela
Povalu, SJ.**

Spomenul som si na paradoxný prípad, ktorý sa, žiaľ, ťahá dodnes. Niekdajší farár dlhé roky pracoval ako konzervátor archeologickej keramiky pri okresnom múzeu, no pred dvoma rokmi ho prepustili, pretože vraj v múzeu, ako v inštitúcii propagujúcej ateizmus, nemôže byť zamestnaný veriaci. Ten človek nebol nikdy súdený, trestaný ani vyšetrovaný, vždy sa správal k republike lojálne, za vojny s nasadením života zachránil desiatky ľudí, medzi nimi aj komunistického poslanca, po vojne bol úderníkom Trate mládeže – a dnes nesmie zlepovať staré črepy z vykopávok!

Je strašné, koľko ľudí sa ľahostajne prizerá, ako ten človek vyše dva roky márne bojuje o akú-takú ľudskú existenciu.

(Gryzlov, Gavril: S hľadačom ľudskosti a pravdy. In: *Smena*, 15. 3. 1967, s. 4.)

Básnik v jeseni

Jeseň so svojou farebnosťou a náladou býva pre básnikov veľkou inšpirátorkou. Velikán ruskej literatúry Alexander Sergejevič Puškin jeseň miloval a vtedy aj napísal najviac básní. Toto obdobie však inšpiruje aj slovenských básnikov.

Milan Rúfus

Neskorá jeseň

Po prstoch sa kradne dáždik tichý.
Súka nebo tenké plavidlá.
Vyzlečená vetrom z dávnej pýchy,
ošumela jeseň márnivá.

Do kalúž jak vetčný popol leta
zosypala listy hrdých krás.
O päšť výškov hlavou podopretá,
trpezlivo čaká na svoj čas.

Hotová tú slávu chvíľou každou
oželiť jak ľúbosť nevernú.
Chríplym hlasom padajúcich dažďov,
pesničku si spievať večernú!

A na lúke na zhorených trávach,
zahulákal kaviek čierny zbor.
Sedí hmla jak sliepka popolavá
na krdlíku učupených hôr.

Mokrou dlaňou hladiac pusté brehy,
z polospánku riečka hovorí:
Sniežik príď. A plný múdrej nehy
zakry stud tej nahej pokory.

Gabo Németh

Kam v tichu kráčaš básneň na jeseň?

Kam kráčaš jeseň
s kvapkami na pridel?

Spúšťa sa známy scenár
chladného dažďa za oknami.

Za všetko, čo viem,
jedine básni zo srdca ďakujem,

že mi bol osud so slovom,
s poéziou navždy daný.

Keď prší do spomienok,
prší i do básne,
kým raz všetko navždy zhasne.

Básnici nekonečne ako večné slovo žijú.

Pavol Prikryl

Október

Posledné fúry – a je zvozené.
Dážď šibe zmätok po ulici,
padajú k zemi tanečníci –
farební posli každej jesene.

Zostáva zopár nocí do mrazu.
Priskorý večer nosí nehu,
vstupuje mĺkvo do príbehu,
keď si v nás ticho robí oázu.

Ján Kostra

Keď je už hrozno celkom zrelé

Keď je už hrozno celkom zrelé,
keď vidíš jasne svoje ciele
a žiadostivosť stúpa v krvi,
vtedy ťa opäť smútok zdrví,

lebo je krása prid'aleká.
Keď priblížiš sa, preč uteká.
Keď dohoniš ju, poraní ťa.
Keď napíšeš list, neprečíta.

Veď ona ani čítať nevie.
Je múdriem zrnom v tvojej pleve
a plevu stráca v slovách básne.
Je potom nahá, to je strašné,

lebo ju nevieš nazvať svojou.
Vyviedol si ju z nepokojov,
dovíril si jej krásne tvary,
no nesklonil sa k tvojej tvári,

aby ti bola vd'achná za to.
Veď je už nepotrebné dláto,
teraz len vánok nech ju hladí.
Tak beznádejne majú radi,

tak prenesmierne túžia po nej,
po žene predstáv, po kráľovnej
nad vinicami poézie,
keď stravec hrozna dozretý je.

Už vidíš jasne svoje ciele.
Už môžeš vypovedať: skvelé,
skvelé je víno týchto darov.
Lež jeseň ide, smútok z tvarov.

Leonid Afremov: *Jesenná hmla*

Michal Chuda

Jesenná prosba

Nebo už klesá, dvíhajú sa pary,
pod', moja láska, idú jesene.
Zmyjú nám prach a všetky bôle z tváří,
z obrazov, čo sú dávno zvesené,

ktoré už navždy zostali len v ráme...
Pod', moja láska, nestoj v žihľave –
tam, kde sa teraz márne pozeráme,
gúľa sa iba slnko pichľavé.

Pod', moja láska. Každú horu hneď
premôže isto raz sen o jari.
Nikdy nás na smrť, nikdy nepovedú,
zostaneš navždy v mojom chotári.

Nech nebo klesá, nech už rastú pary,
veď prečkáme aj dlhý pochod zím.
A keď sa nám aj čosi nepodarí,
podíď vždy bližšie, bolesť trochu sním...

Predplaťte si

VOX

na rok 2018

Nenechajte si to pre seba!
Každý si môže objednať
VOX

Neprehliadnite!

V slovenčine vyšla
kniha kardinála
Roberta Saraha

Sila ticha

VOX

Dvojtýždenník o náboženstve a kultúre

Vydáva o. z. Vox in deserto v spolupráci s Radou KBS pre vedu, vzdelanie a kultúru
Vychádza dvojtýždenne v PDF podobe. Adresa redakcie: Dvojkřížna 4, 821 06 Bratislava;
ISSN 1339-3634

www.prikryl.sk/vox/

Šéfredaktor: Mgr. Pavol Prikryl, tel. +421 915 793 811, e-mail: prikryl62@gmail.com

Predplatné si je možné objednať e-mailom alebo telefonicky: vox.zdruzenie@gmail.com; +421 918 472 420

Číslo bankového konta: SK03 0200 0000 0035 0204 0751